

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Η διερεύνηση της γνώμης των καθηγητών για την αναγκαιότητα ύπαρξης
συμβουλευτικής υπηρεσίας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση»**

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

κα. Ράτσικα Νικολέτα

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ:

Αθηναίου Μελίτα

Γιαννακός Παναγιώτης

Ζέρβα Πολυξένη

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2010

*Εφηβεία είναι
μια «δεύτερη γέννηση»
«Γεννιέσαι
δύο φορές:
η μία οδηγεί
στην απλή ύπαρξη,
η άλλη στην ίδια τη ζωή...»*

Jean Jack Rousseau

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

- 1.1.** Εφηβεία: Χαρακτηριστικά και στάδια..... σελ. 7
- 1.2.** Κοινωνικοποίηση: έννοια και φορείς κοινωνικοποίησης..... σελ. 10
- 1.2.1** Η κοινωνικοποίηση των εφήβων ..... σελ. 11
- 1.3.** Ειδικά προβλήματα της εφηβείας ..... σελ. 17
- 1.3.1.** Η κατάθλιψη ..... σελ. 17
- 1.3.2.** Οι διατροφικές διαταραχές ..... σελ. 19
- 1.3.3** Οι εξαρτήσεις..... σελ. 19
- 1.3.4.** Η σεξουαλικότητα των εφήβων..... σελ. 21
- 1.3.5.** Άλλα προβλήματα των εφήβων .....σελ. 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

- 2.1.** Ο Θεσμός της εκπαίδευσης.....σελ. 25
- 2.2.** Λειτουργίες εκπαιδευτικού συστήματος.....σελ. 28
- 2.3.** Περί ανισοτήτων στην εκπαίδευση.....σελ. 30
- 2.4.** Ελλείψεις στην παιδεία και Αντισταθμιστική Αγωγή .....σελ. 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

- 3.** Η Συμβουλευτική Υπηρεσία..... σελ. 37
- 3.1.** Η έννοια και η συμβολή της συμβουλευτικής..... σελ. 37
- 3.2.** Η Συμβουλευτική υπηρεσία στο σχολείο ..... σελ. 39
- 3.3.** Παραδείγματα ήδη υπαρχόντων συμβουλευτικών υπηρεσιών..... σελ. 42
- A) Η Μονάδα Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης του Πανεπιστημίου Αθήνας
..... σελ. 42
- B) Η Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία του Τ.Ε.Ι. Αθήνας ... σελ. 43
- Γ) Η Υπηρεσία Συμβουλευτικής του Ιονίου Πανεπιστημίου ..... σελ. 43
- Δ) Συμβουλευτική Υπηρεσία του Γραφείου Διασύνδεσης του ΤΕΙ Πειραιά
..... σελ. 45

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. «Σημασία και σκοπός της έρευνας» .....σελ. 46
2. Ερευνητικά ερωτήματα ..... σελ. 46
3. Επιλογή και περιγραφή του δείγματος ..... σελ. 46
4. Τεχνική συλλογής δεδομένων-Περιγραφή του ερωτηματολογίου ..... σελ. 47
    Άξονες ερωτηματολογίου ..... σελ. 47
5. Επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας ..... σελ. 48

Γ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πίνακας 1: Κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος.....
.....σελ. 49

Γενικές ερωτήσεις

- ◆ Πίνακας 2: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης και αντισταθμιστικής αγωγής..... σελ. 50
- ◆ Πίνακας 3: Σχέσεις καθηγητών..... σελ. 50
- ◆ Πίνακας 4: Βασικά προβλήματα μαθητών με τα οποία έχουν έρθει αντιμέτωποι οι καθηγητές και συχνότητα εμφάνισης..... σελ. 51
- ◆ Πίνακας 5: Τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων που εμφανίζονται σε σχέση με τους μαθητές/ μαθήτριες..... σελ. 52
- ◆ Πίνακας 6: Προβλήματα που, σύμφωνα με την εμπειρία των καθηγητών, θεωρούν ότι αντιμετωπίζουν οι μαθητές και σε τι ποσοστό ..... σελ. 53
- ◆ Πίνακας 7: Προβλήματα για τα οποία οι καθηγητές έχουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να τα αντιμετωπίσουν ..... σελ. 56
- ◆ Πίνακας 8: Πιστεύετε ότι εκτός από τον εκπαιδευτικό σας ρόλο, μέσα στις υποχρεώσεις σας είναι και η συμβουλευτική- στήριξη των μαθητών;. ..... σελ. 59
- ◆ Πίνακας 9: Θεωρείτε ότι σχετικά με τα προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα των μαθητών οι απαιτήσεις προς εσάς είναι συχνά υπερβολικές από την πλευρά των μαθητών ..... σελ. 59
- ◆ Πίνακας 10: Συμβουλευτική Υπηρεσία..... σελ. 60

◆ Πίνακας 11: Στα πλαίσια της εργασίας σας, έχετε έρθει σε επαφή με άλλους φορείς για συνεργασία, προς όφελος των μαθητών και της σχολικής κοινότητας γενικά.....	σελ. 62
◆ Πίνακας 12: Ποιες υπηρεσίες έχετε επισκεφτεί;.....	σελ. 62
Συμπεράσματα.....	σελ. 63
Συζήτηση	σελ. 65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 67
Παράρτημα Ι – Ερωτηματολόγιο	σελ. 74

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εφηβεία, είναι μια περίοδος στη ζωή κάθε ανθρώπου, κατά την οποία το σώμα αλλάζει και η ταυτότητα του ατόμου διαμορφώνεται. Είναι δηλαδή μια περίοδος ωρίμανσης. Κατά τη διάρκεια της εφηβείας αναπτύσσονται πολλά προβλήματα. Αρχικά ο έφηβος έχει να αντιμετωπίσει το φόβο για τις αλλαγές στο σώμα του, έπειτα επέρχονται συγκρούσεις με τον ίδιο τον εαυτό, με την οικογένειά του, τους φίλους του, ακόμα και με την κοινωνία. Αναζητά και δοκιμάζει νέα πρότυπα, γι' αυτό και πολλές φορές μιμείται. Η κοινωνικοποίηση, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητάς του και είναι ο μηχανισμός εκείνος που μεταφέρει στον έφηβο τις αξίες μέσω των φορέων που τον ασκούν. Ένας από τους σημαντικότερους φορείς κοινωνικοποίησης, είναι το σχολείο.

Η εκπαίδευση επηρεάζεται άμεσα από τις μεταβολές που υφίσταται η κοινωνία και «προσαρμόζεται» ανάλογα με τις ανάγκες που αυτή δημιουργεί. Ο δάσκαλος είναι το άτομο που μεταλαμπαδεύει τις γνώσεις και τις αξίες στο μαθητή και αποτελεί πρότυπο για τον ίδιο. Παρ' όλα αυτά όμως, το ίδιο το σχολείο ενθαρρύνει την ανάπτυξη ανισοτήτων με το να ευνοεί τους προνομιούχους μαθητές. Οι ανισότητες με τη σειρά τους, δημιουργούν (σε συνδυασμό με άλλους ακόμα παράγοντες) προβλήματα στο μαθητή, τα οποία, προκειμένου να τα αντιμετωπίσει, χρειάζεται την κατάλληλη υποστήριξη. Στο σημείο αυτό έρχεται η προσφορά της συμβουλευτικής, η οποία υποστηρίζει το άτομο και το βοηθά να αντιμετωπίσει τα ζητήματα που το απασχολούν (π.χ. προβλήματα σχέσεων, προσωπικότητας, επαγγελματικός προσανατολισμός). Στην εκπαίδευση, η δράση της μπορεί να είναι πολλαπλή, καθώς απευθύνεται σε μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς.

Σε αυτή την πτυχιακή εργασία, λοιπόν, μελετάται η αναγκαιότητα ύπαρξης συμβουλευτικής υπηρεσίας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα πάντα με την άποψη που έχουν οι καθηγητές. Δηλαδή κατά τη γνώμη τους, πόσο αναγκαίο ή όχι είναι να υπάρχει σε κάθε σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μια Κοινωνική Υπηρεσία, άρτια στελεχωμένη που θα βοηθά ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες των εφήβων και κυρίως θα τους υποστηρίζει και θα τους συμβουλεύει σε θέματα που τους απασχολούν. Προκειμένου να υλοποιηθεί αυτό, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τα προβλήματα που, βάσει της εμπειρίας των καθηγητών αλλά και βάσει της θεωρίας, αντιμετωπίζουν οι έφηβοι.

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1. Εφηβεία: Χαρακτηριστικά και στάδια

Η εφηβεία αποτελεί το σημαντικότερο στάδιο ανάπτυξης του ανθρώπου, επειδή πέρα από τις σωματικές αλλαγές που επέρχονται, διαμορφώνεται επίσης η ταυτότητα που θα έχει το άτομο για τα επόμενα χρόνια της ζωής του. Σύμφωνα με τις Ντολτό και Ντολτό- Τολίτς (1993:15) «η εφηβεία είναι η περίοδος της μετάβασης από την παιδική στην ώριμη ηλικία κι έχει για κέντρο της την ήβη, ενώ...τα όριά της είναι ασαφή». Η ήβη σύμφωνα με τις ίδιες «είναι το πέρασμα από την παιδική ηλικία στην εφηβεία. Χαρακτηρίζεται από μια μεταμόρφωση του σώματος (φυσιολογική μεταμόρφωση) και από μια μεταμόρφωση του πνεύματος και των συναισθημάτων (ψυχική μεταμόρφωση)» Ντολτό και Ντολτό- Τολίτς (1993: 21)

Τα στάδια της εφηβείας είναι τρία και περιλαμβάνουν:

- Την προεφηβεία (μεταξύ των ηλικιών 11 με 14 ετών)
- Την μέση εφηβεία (μεταξύ των ηλικιών 15 με 17 ετών)
- Την τελική εφηβεία (μεταξύ των ηλικιών 18 με 21 ετών)

Στο πρώτο στάδιο (προεφηβεία) αυξάνονται τα επίπεδα των ορμονών φέρνοντας μαζί τις αλλαγές της εφηβείας. Στα κορίτσια εμφανίζεται τριχοφυΐα στην ηβική περιοχή, μεγαλώνει το στήθος και ξεκινά η έμμηνος ρήση. Στα αγόρια μεγαλώνει το πέος κι εμφανίζεται ηβική τριχοφυΐα ενώ βαθαίνει η φωνή. Τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια εμφανίζουν ακμή. Στο δεύτερο στάδιο της εφηβείας (μέση εφηβεία), ενώ τα κορίτσια μπορεί να έχουν ολοκληρώσει νωρίτερα την διαδικασία της εφηβείας, τα αγόρια εξακολουθούν να ωριμάζουν σωματικά. Δηλαδή αποκτούν μυϊκή μάζα, δύναμη και ύψος και ταυτόχρονα ολοκληρώνεται η ανάπτυξη των σεξουαλικών χαρακτηριστικών. Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο τελειοποιείται η σωματική ανάπτυξη και ο έφηβος ξεκινά να αναλαμβάνει την ευθύνη σχετικά με την υγεία του, αναπτύσσεται η ικανότητα της συναισθηματικής οικειότητας κι εστιάζει στην επίτευξη της ανεξαρτησίας του καθώς επίσης και της αίσθησης της ταυτότητας σαν ενήλικας. (Bright futures, 2001)

Πέρα από τις σωματικές αλλαγές που υφίσταται, ο έφηβος έχει να αντιμετωπίσει ακόμα τις αλλαγές που τελούνται ως προς την προσωπικότητά του. Πιο συγκεκριμένα, ο έφηβος με τη βοήθεια της παρατήρησης, αποκτά γνώσεις μέσω των

προτύπων που συναναστρέφεται (γονείς, δασκάλους), από τη μελέτη βιβλίων, από την παρακολούθηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, από τους συνομηλικούς και κάθε άλλη πηγή. (Χασάπης, 1980)

Ο ίδιος φοβάται για τις αλλαγές που επιτελούνται, διερωτάται εάν η εξωτερική του εμφάνιση είναι φυσιολογική, αν είναι έτοιμος σεξουαλικά. Το συναίσθημα του φόβου υπάρχει επίσης στα διάφορα χαρακτηριστικά της ήβης, όπως είναι για παράδειγμα η εμφάνιση της ακμής, η υπερβολική τριχοφυΐα. (Παρασκευόπουλος, 1984)

Σύμφωνα με τον Παρασκευόπουλο (1984), υπάρχει μια σειρά από ψυχολογικές αντιδράσεις εξαιτίας των αλλαγών της εφηβείας. Πιο συγκεκριμένα, οι αντιδράσεις αυτές περιλαμβάνουν:

- **Επιθυμία απομόνωσης.** Ο έφηβος προτιμά να περνά περισσότερο χρόνο μέσα στο δωμάτιό του. Η απομόνωση αυτή φέρνει με τη σειρά της συγκρούσεις με τους υπόλοιπους ομιλήκους, σε σημείο να διακόπτονται παλιές φιλίες, ενώ ταυτόχρονα παύει να συμμετέχει στις όποιες οικογενειακές δραστηριότητες. (π.χ. γιορτές, εκδρομές)
- **Απόσυρση από καθετί παραγωγικό.** Στην κατηγορία αυτή ανήκουν το σχολείο και οι υποχρεώσεις στο σπίτι. Αυτή η μείωση της δραστηριοποίησης οφείλεται στην ενεργητικότητα που απορροφά η βιοσωματική ανάπτυξη, η οποία σε συνδυασμό με την επίκριση και τα αρνητικά σχόλια των γονιών, οξύνεται ακόμα περισσότερο, με αποτέλεσμα ο έφηβος να εναντιώνεται.
- **Αδυναμία συντονισμού των κινήσεων.** Την περίοδο της εφηβείας το άτομο γίνεται πιο αδέξιο στις κινήσεις του και αδυνατεί να τις συντονίσει. Έτσι λοιπόν, ο έφηβος σκοντάφτει συνεχώς ή του πέφτουν τα αντικείμενα από τα χέρια.
- **Τα επίπεδα της διάθεσης πέφτουν.** Ο έφηβος είναι πολύ ευάλωτος και χαρακτηρίζεται από κακή ψυχική διάθεση, πληγώνεται και ξεσπά πολύ εύκολα σε κλάματα. Το κορίτσι ξεσπά συχνά σε υστερικά κλάματα, ενώ το αγόρι γίνεται πιο μελαγχολικό ή ακόμα και βίαιο. Επιπλέον, οι σχέσεις με τα αδέρφια (και γενικότερα με τους οικείους) αλλάζουν με το στοιχείο της ζηλοτυπίας να είναι εμφανές.
- **Αντιδραστική και ταυτόχρονα εχθρική στάση απέναντι στους άλλους.** Γενικότερα υπάρχει μια όξυνση στις σχέσεις με την οικογένεια και με τα υπόλοιπα οικεία πρόσωπα (π.χ. φίλοι). Συγκεκριμένα, ο έφηβος αδυνατεί να

συνεργαστεί και συνεχώς διαφωνεί. Ασκεί κριτική μέσα κι έξω από το οικογενειακό περιβάλλον και συνεχώς δημιουργεί καυγάδες πληγώνοντας τα συναισθήματα των άλλων.

- **Αντιδραστική και ταυτόχρονα εχθρική στάση απέναντι στο άλλο φύλο.** Τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια αποφεύγουν το ένα το άλλο, γεγονός που φαίνεται κι από τις παρέες (είναι ομοφυλικές). Η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται ακόμα και με άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος.
- **Εναντίωση στις μορφές εξουσίας.** Οι διάφοροι περιορισμοί που θέτουν οι γονείς, έχουν ως αποτέλεσμα την αντίσταση των εφήβων απέναντι στην γονική εξουσία.
- **Υπερβολική απασχόληση με θέματα που σχετίζονται με το σεξ.** Η ενασχόληση με τον σεξουαλικό τομέα ουσιαστικά αποτελεί την προσπάθεια του εφήβου να γνωρίσει το σώμα του. Σύμφωνα με τον Κουρκούτα (2001), με τον τρόπο αυτό εξοικειώνεται ο εαυτό του ατόμου με το σώμα του.
- **Υπερβολική σεμνοτυφία και έλλειψη αυτοπεποίθησης.** Η εφηβεία συνοδεύεται από το συναίσθημα της ντροπής, λόγω των αλλαγών που συμβαίνουν στο εφηβικό σώμα. Η ντροπή έχει να κάνει επίσης με τον φόβο που νιώθει το άτομο, σε περίπτωση που υπάρξουν αρνητικά σχόλια για τις σωματικές αλλαγές. Ακόμα αισθάνεται ανασφάλεια για την εικόνα που προβάλλει προς τα έξω, για τη σεξουαλικότητά του, για την φόβος μήπως και δεν καταφέρει να ανταποκριθεί στα όσα του επιτάσσουν να κάνει.
- **Ονειροπόληση.** Η επιθυμία της απομόνωσης που αναφέρθηκε αρχικά, δίνει την ευκαιρία στον έφηβο να εισέλθει στον κόσμο της φαντασίας και να ταυτιστεί με τους πρωταγωνιστές των ονείρων του, τονίζοντας με αυτό τον τρόπο ότι κανείς δεν τον κατανοεί. (Παρασκευόπουλος, 1984) Σύμφωνα με τον Κουρκούρα (2001), η δημιουργία σεναρίων από τον έφηβο, οφείλεται στο ότι δεν έχει ακόμα κατασταλάξει κάπου και γι'αυτό κι έτσι μέσω της ονειροπόλησης ικανοποιεί την ανάγκη που έχει να αισθάνεται κύριος της ζωής του και να τονώνει το ηθικό του.

1.2. Κοινωνικοποίηση: έννοια και φορείς κοινωνικοποίησης

Ο όρος κοινωνικοποίηση αναφέρεται στην διαδικασία εκμάθησης και αφομοίωσης της κουλτούρας της κοινωνίας, μέσα στην οποία το άτομο γεννιέται και ζει. Η κοινωνικοποίηση είναι, δηλαδή, η διαδικασία κατά την οποία τα άτομα εντάσσονται και ενσωματώνονται στην κοινωνία τους. Βασικές προϋποθέσεις της είναι η πολιτιστική ομοιογένεια του κοινωνικού συνόλου το οποίο περιβάλλει και στο οποίο εντάσσεται το άτομο. (Βλαχόπουλος κ.α, 1998)

Σύμφωνα με τον Τσαούση (1994) η κοινωνικοποίηση, αποτελεί τον τρόπο σύμφωνα με τον οποίο ο άνθρωπος «εξανθρωπίζεται» (Τσαούσης, 1994:145), μια διαδικασία που διαρκεί σε ολόκληρη τη ζωή του. Η έννοια του όρου κοινωνικοποίηση, βρίσκει δύο αποδέκτες, το άτομο και την κοινωνία. Συνεπώς, για κάθε πλευρά, ο όρος διαφοροποιείται. Συγκεκριμένα, για το άτομο σημαίνει η απόκτηση της κοινωνικής του υπόστασης και ταυτότητας μέσω των οποίων οδηγείται στην απόκτηση της κοινωνικής κληρονομιάς του συνόλου. Από την πλευρά της κοινωνίας, η κοινωνικοποίηση αποτελεί «διαδικασία της κοινωνικής αναπαραγωγής της νέας γενιάς των μελών της» (Τσαούσης, 1994: 146)

Οι φορείς κοινωνικοποίησης διχοτομούνται στους βασικούς και στους δευτερεύοντες.

Οι βασικοί φορείς περιλαμβάνουν:

- την οικογένεια
- το σχολείο
- τη θρησκεία
- το κράτος

στους δευτερεύοντες ανήκουν:

- τα Μ.Μ.Ε.
- οι ομάδες συνομηλίκων ή ομηλίκων (= φίλοι)
- οι γείτονες
- το εργασιακό περιβάλλον (συνάδελφοι, κτλ) (Τσαούση, 2006)

Υπάρχουν επίσης πέντε τύποι κοινωνικοποίησης:

- η **πρωταρχική κοινωνικοποίηση**: τελείται όταν τα παιδιά μαθαίνει πεποιθήσεις, αξίες και συμπεριφορές που είναι κατάλληλες για τα μέλη μιας κουλτούρας.

- η **δευτερεύουσα κοινωνικοποίηση**: αναφέρεται στην διαδικασία κατά μάθησης κατάλληλων συμπεριφορών για τα μέλη μιας μικρότερης ομάδας η οποία, με τη σειρά της, ανήκει στην ευρύτερη κοινωνία.
- η **αναπτυξιακή κοινωνικοποίηση**: περιλαμβάνει την εκμάθηση συμπεριφορών μέσα σε ένα φορέα κοινωνικοποίησης ή την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.
- η **προληπτική (Anticipatory) κοινωνικοποίηση**: αναφέρεται στην διαδικασία όπου το άτομο «δοκιμάζει» για μελλοντικές θέσεις, εργασία, κοινωνικές σχέσεις.
- η **επανακοινωνικοποίηση (Resocialization)**: είναι η διαδικασία κατά την οποία το άτομο αποδέχεται νέους τρόπους συμπεριφοράς (Schaefer & Lamm, 1992 στο wikipedia, χ.χ.) Δηλαδή αποκόπτεται από το παρελθόν και ενστερνίζεται διαφορετικούς κανόνες και αξίες.

(<http://en.wikipedia.org/wiki/Socialization>)

1.2.1 Η κοινωνικοποίηση των εφήβων

Ο βασικός φορέας κοινωνικοποίησης των νέων και γενικότερα του ανθρώπου είναι η οικογένεια. Είναι ο πρώτος φορέας κοινωνικοποίησης και οι ενέργειές της ξεκινούν στην παιδική ηλικία. Ο ρόλος της είναι διαπλαστικός και αρκετά σημαντικός στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου. Άλλωστε, είναι ο φορέας αυτός που παρέχει τις πρώτες εμπειρίες που καθορίζουν τη ζωή του ατόμου. (Τάτσης, 1991)

Το παιδί μέσω της συνεχούς αλληλεπίδρασης με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, μαθαίνει τι είναι κοινωνικά αποδεκτό ή μη αποδεκτό. Ταυτίζεται με τους γονείς, αφομοιώνει τις πρώτες του αξίες αλλά και τα πρότυπα συμπεριφοράς. Εν συνεχεία, αποκτά την ικανότητα να συνάπτει διαπροσωπικές σχέσεις και συγκροτεί την προσωπικότητά του. (Mead, χ.χ. στην Νόβα – Καλτσούνη, 1996)

Στο πέρασμα των χρόνων η κοινωνικοποίηση στην οικογένεια έχει υποστεί τροποποιήσεις ως προς τους στόχους της. Συγκεκριμένα:

α) στην προβιομηχανική – προκαπιταλιστική κοινωνία, η οικογένεια θεωρούνταν ως η «βασικότερη μονάδα παραγωγής » (Νόβα – Καλτσούνη, 1996:89), η οποία

λειτουργούσε σαν ομάδα και στόχευε στην ικανοποίηση των αναγκών που είχαν τα μέλη της. (Νόβα – Καλτσούνη, 1996)

β) στην αγροτική – προβιομηχανική κοινωνία, η κοινωνικοποίηση του ατόμου ξεκινά από τη στιγμή που το παιδί περπατάει. Ο ρόλος του ατόμου διχοτομείται στην άμεση αλλά φθινή εργατική δύναμη και στην συνέχεια της μελλοντικής λειτουργίας της οικογενειακής μονάδας. Σύμφωνα με τον Rosenbaum (χ.χ. στην Νόβα – Καλτσούνη, 1996) η οικογένεια στην αγροτική κοινωνία φρόντιζε να καλύπτει τις βασικές ανάγκες του παιδιού και στόχευε περισσότερο στην επιβίωσή του. Το παιδί μέσω της παρατήρησης αφομοιώνει τους ρόλους και τις προσδοκίες των μεγάλων.

γ) στην αστική οικογένεια, εισέρχεται η έννοια της παιδικότητας και ο στόχος αυτή τη φορά, επικεντρώνεται στην προετοιμασία για το μέλλον, το οποίο το παιδί δύναται ή πρέπει να κατακτήσει. Για το λόγο αυτό, το παιδί προστατεύεται από τις επιρροές εκείνες που μπορεί να το επηρεάσουν αρνητικά (π.χ. η εργασία). (Νόβα – Καλτσούνη, 1996)

Σύμφωνα με έρευνα των Eder και Kawecka- Nenga (2003), ο ρόλος της οικογένειας εστιάζει σε δύο βασικά σημεία: α) στην σχολική επιτυχία και β) στην ψυχική ισορροπία. Η επίτευξη των σημείων αυτών, προϋποθέτει την ύπαρξη παραγόντων που εντοπίζονται:

- Στον τύπο γονεϊκότητας
- Στο φύλο των γονιών σε σχέση με την επιρροή που ασκείται (πατέρας- κόρη, μητέρα- γιος)
- Στο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των γονιών
- Στην εθνικότητα και το χρώμα των γονιών
- Στην οικογενειακή δομή
- Στην ύπαρξη αδελφών (Eder and Kawecka- Nenga, 2003)

Η επιρροή που ασκεί η οικογένεια στην κοινωνικοποίηση του εφήβου περιλαμβάνει διάφορες παραμέτρους, ως προς τη συμπεριφορά των εφήβων και τον τρόπο που οι γονείς δρουν, οι οποίες, σύμφωνα με τον Steinberg, (1990) έχουν προκύψει από έρευνες των τελευταίων 25 ετών.

Συγκεκριμένα, η πρώτη παράμετρος έχει να κάνει με την αυταρχικότητα της οικογένειας η οποία προκύπτει από το συνδυασμό της σταθερής και επίμονης και

ταυτοχρόνως στοργικής πειθαρχίας. Στην περίπτωση αυτή, η εμπλοκή στην ζωή των εφήβων είναι άμεση (Steinberg, 1990).

Η δεύτερη παράμετρος δίνει βαρύτητα στον τρόπο που οι έφηβοι επηρεάζονται από τις ενδοοικογενειακές σχέσεις για την διαμόρφωση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων παρά στα παραδείγματα που παίρνουν από τη σύνθεση των μελών της οικογένειάς τους. Για παράδειγμα, έρευνες έδειξαν ότι ο έφηβος λαμβάνει τα ίδια σχεδόν ερεθίσματα είτε προέρχεται από μονογονεϊκή, είτε από πυρηνική οικογένεια. (Steinberg, 1990)

Η τρίτη και τελευταία παράμετρος σχετίζεται με την κοινωνικοποίηση της οικογένειας μέσα στο κοινωνικό σύνολο και με τις πιέσεις αλλά και τις καταβολές που αυτή δέχεται από τον κοινωνικό περίγυρο, και τις οποίες μεταφέρει στα νεαρά μέλη της (Steinberg, 1990).

Εκτός όμως από την οικογένεια, οι έφηβοι δέχονται επιρροές κι από άλλους εξωτερικούς παράγοντες, στους οποίους ανήκουν το σχολείο, οι παρέες ομηλικών καθώς επίσης κι από άλλους ευρύτερους, όπως είναι τα μέσα επικοινωνίας. (Giordano, 1995 στις Eder and Kawecka- Nenga, 2003).

Καθημερινά το παιδί έρχεται σε επαφή με άλλα συνομήλικα παιδιά, είτε εντός του σχολείου (σχολική τάξη), είτε στη διάρκεια του ελεύθερου του χρόνου. Η ομάδα συνομηλικών θεωρείται άτυπη, εξωοικογενειακή κοινωνικοποίηση, αλλά έχει μεγάλη σημασία στην πρώτη φάση της διαδικασίας αυτής. Ο όρος άτυπη ομάδα, οφείλεται στο ότι «οι συνομήλικοι έρχονται ελεύθερα σε επαφή είτε στο σχολείο, είτε αλλού» (Καζάζη, 1993:110) Σύμφωνα με τους Giordano (1995), Wuff (1995), Yuniss και Smollar (1985), μια καλή φίλια χαρακτηρίζεται από αποδοχή, κατανόηση, αμοιβαιότητα.

Οι έφηβοι προτιμούν να μοιράζονται με τους φίλους τους ,παρά με τους γονείς τους, τα προβλήματά τους, τα συναισθήματά τους, τους φόβους, τις αμφιβολίες τους, ενώ μέσω αυτών, αποκτούν αυτογνωσία. (Giordano, 1995 στις Eder and Kawecka- Nenga, 2003) Οι εμπειρίες ακόμα και οι αντιλήψεις που διαμορφώνει το άτομο μέσω των ομάδων ομηλικών, το βοηθούν να οργανώσει την συμπεριφορά του, να προσδώσει σε αυτή κοινωνικό χαρακτήρα καθώς επίσης, να αλλάξει τα ήδη υιοθετημένα πρότυπα ή ακόμα να δοκιμάσει άλλα. Οι ομάδες ομηλικών δίνουν την ευκαιρία στο παιδί να είναι ανεξάρτητο, μακριά από τους ενήλικες, οι οποίοι (οι ενήλικες) δρουν όταν παρατηρούν ότι τα όρια που έχουν θέσει ξεπερνιούνται. (Νόβα – Καλτσούνη, 1998)

Σύμφωνα με τον Brown (1990) είναι απαραίτητο να γίνει διαχωρισμός ανάμεσα στους φίλους, στις κλίκες και στη μαζικοποίηση, για το λόγο ότι το κάθε επίπεδο εκ των τριών που προαναφέρθηκαν, επιδρά διαφορετικά στην κοινωνικοποίηση του εφήβου.

Έτσι λοιπόν η επιλογή των φίλων γίνεται με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά, ένα φαινόμενο που ονομάζεται ομοφιλία. (homophily). Ο Steinberg (2001) μάλιστα αναφέρει ότι σε μελέτες που έχουν γίνει, αποδεικνύεται ότι οι φίλοι κοινωνικοποιούν ο ένας τον άλλον (Steinberg, 2001).

Όσον αφορά τις ομάδες, μελέτες δείχνουν ότι οι έφηβοι υφίστανται αλλαγές, ως προς την ευαισθησία τους να επηρεάζονται από τους συνομήλικούς τους. Επιβεβαιώνεται μάλιστα από έρευνα (με θέμα την πίεση που ασκείται από τις ομάδες ομιλήκων), το γεγονός ότι η ευαισθησία των εφήβων απέναντι στην πίεση που τους ασκείται, αυξάνεται μεταξύ των ηλικιών 9-14 ετών ενώ στη συνέχεια μειώνεται σταδιακά. Σε σχέση, μάλιστα, με το φύλο, τα αγόρια, σε αντίθεση με τα κορίτσια, τείνουν να είναι πιο επιρρεπή στην πίεση που δέχονται από τις ομάδες ομηλικών, προκειμένου να διαπράξουν αντικοινωνικές συμπεριφορές. Πρέπει να δοθεί σημασία, όμως, και στον αντίποδα του παραπάνω. Πιο συγκεκριμένα, στο ότι μέσα από τις παρέες των ομηλικών μπορεί να δοθούν σωστά πρότυπα κοινωνικοποίησης, όπως η αποφυγή κατανάλωσης αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών, καθώς και να πιέζει η κλίκα τα μέλη της, για καλές επιδόσεις στο σχολείο (Steinberg, 2001).

Στην τέταρτη και τελευταία παράμετρο, ανήκει η μαζικοποίηση. Η μάζα βάσει της φήμης της μπορεί να επηρεάσει ή όχι την κοινωνικοποίηση του εφήβου θέτοντας νόρμες ή στάνταρ, όπως για παράδειγμα ο τρόπος ένδυσης, ωθώντας παράλληλα τα μέλη να υιοθετούν στάσεις και συμπεριφορές και να απομακρύνουν άλλες (Steinberg, 2001).

Κάτι ακόμα που πρέπει να προστεθεί, είναι ότι γνώμονας για την επιλογή των φίλων του εφήβου, είναι η ενίσχυση των αξιών και πεποιθήσεων της οικογένειας. Επιπλέον οι γονείς ασκούν επιρροή με το να κατευθύνουν τα παιδιά τους να επιλέγουν κάποιους φίλους και να αποφεύγουν- απορρίπτουν κάποιους άλλους (Steinberg, 2001).

Τα μέσα επικοινωνίας συντελούν στην κοινωνικοποίηση των νέων με το να:

- τους ενημερώνουν για τους υπάρχοντες κοινωνικούς ρόλους
- προβάλλουν ένα σύστημα αξιών
- παρέχουν πλαίσια ατομικής και ομαδικής ταύτισης

- σχηματίζουν μία ευρύτερη εικόνα του κόσμου
- καθορίζουν τις γνωστικές παραμέτρους » (Τάτσης, 1991).

Το σχολείο είναι ο τρίτος βασικός φορέας κοινωνικοποίησης, ο οποίος, σύμφωνα με τον Durkheim, προετοιμάζει το παιδί για τη ζωή στην ευρύτερη κοινωνία. Μεταδίδει τις παραδόσεις που είναι κοινωνικά αποδεκτές με τη γλώσσα, τη θρησκεία, την ηθική αλλά και τα έθιμα της κοινωνίας (Ραμπίδης, 2007).

Επιπλέον παρέχει τα θεμέλια εκείνα που αργότερα θα βοηθήσουν στην επαγγελματική επιλογή. Πέρα από τα προαναφερθέντα όμως, το σχολείο δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να συναναστραφούν με άλλα άτομα της ηλικίας τους και με τον τρόπο αυτό να κοινωνικοποιηθούν.

Η σχολική κοινωνικοποίηση ξεκινά με την ένταξη/ είσοδο του παιδιού στο σχολείο. Το παιδί έχοντας ικανότητες κι εμπειρίες τις οποίες ανέπτυξε από πριν, προσπαθεί να προσαρμοστεί στο σχολικό περιβάλλον. Η σχολική τάξη αποτελεί μια μεγαλύτερη κοινωνική ομάδα, μέσα στην οποία ο μαθητής περνά αρκετό χρόνο μαζί με τους υπόλοιπους συμμαθητές του και τον δάσκαλο. Μέσα από την σχολική καθημερινότητα, η οποία απαρτίζεται από τις σχέσεις ανάμεσα στους μαθητές, από το σχολικό πρόγραμμα και τις απαιτήσεις που υπάρχουν από τους άλλους, πραγματοποιείται η κοινωνικοποίηση του ατόμου. Αυτός είναι ο ένας σκοπός του σχολείου (η κοινωνικοποίηση). Ο δεύτερος σκοπός έχει να κάνει με τη μάθηση η οποία βοηθά το άτομο να οργανώνεται στην κοινωνία και να μεταφέρει στοιχεία αυτής (Νόβα-Καλτσούνη, 1995).

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση χωρίζεται σε βαθμίδες και συγκεκριμένα:

- στην Πρωτοβάθμια (δηλαδή το Δημοτικό),
- στην Δευτεροβάθμια η οποία χωρίζεται σε κατώτερη και μετα-υποχρεωτική και περιλαμβάνει το γυμνάσιο και το λύκειο (Ενιαίο και ΤΕΕ) αντίστοιχα, καθώς επίσης και τα Ι.Ε.Κ.
- στην τριτοβάθμια, δηλαδή στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, που χωρίζεται στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. (http://www.ypepth.gr/el_ec_page969.htm)

Σύμφωνα με το άρθρο 16 του συντάγματος (περί παιδείας, τέχνης κι επιστήμης), η διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησης είναι εννέα χρόνια, ενώ, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ο σκοπός της παιδείας είναι η ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων καθώς επίσης η ανάπτυξη της εθνικής και

θηρσκευτικής συνείδησης και η διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. (<http://www.parliament.gr/politeuma/syntagmaDetails.asp?ArthroID=18>)

Ο θεσμός της εκπαίδευσης στη χώρα μας, έχει υποστεί τις περισσότερες τροποποιήσεις. Σε άρθρο του ο Κάτσικας (2009) αναφέρει ότι τα τελευταία τριάντα χρόνια (μεταξύ δηλαδή των ετών 1980-2009) έχουν υπάρξει τέσσερις αλλαγές στον τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οι οποίες, σύμφωνα με τη γνώμη του ίδιου, είναι αντίθετες σε σχέση με τα όσα υπόσχεται κάθε φορά το υπουργείο παιδείας. (Κάτσικας, 2009)

Τα αποτελέσματα των αλλαγών αυτών στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι η αύξηση των φροντιστηρίων, η αύξηση των υποψηφίων, παρ'όλο που οι θέσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέμειναν ίδιες αριθμητικά. Επιπλέον, υποβαθμίστηκε ο ρόλος του Λυκείου με το να παραμείνει ένα εξεταστικό κέντρο. (Κάτσικας, 2009)

Ο τομέας της εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με την αγορά εργασίας. Βασικό κριτήριο όμως γι'αυτό είναι η επιτυχία και η αποτυχία στο σχολείο. Η σχολική επιτυχία φέρει δύο σημασίες: α) τη σημασία της τύχης, β) την επίτευξη του στόχου που είχε τεθεί και την απόκτηση αυτού που επιθυμούσε το άτομο. Για τη σχολική επιτυχία ιδιαίτερη σημασία καταλαμβάνει η ενθάρρυνση ή αποθάρρυνση που δέχεται το παιδί μέσω του κοινωνικού του περιβάλλοντος. Οι γονείς και οι δάσκαλοι ως κοινωνικά πρόσωπα ευνοούν ή όχι την επιτυχία του παιδιού στο σχολείο, καθώς επίσης και τη σωστή προσαρμογή στη σχολική κοινότητα. (Τζανή, 1988)

Οι καλοί μαθητές χαρακτηρίζονται ευγενικοί, εργατικοί, επιμελείς και χρησιμοποιούν διπλωματικές λύσεις, με το να ξεσπούν σε δραστηριότητες που ο περίγυρός τους επικροτεί αλλά και χειροκροτεί. (Ανδρεαδάκης, Καϊλα, Ξανθάκου, Τσαμπαρλή- Κιτσαρά, Φιλίππου και Χρίστου, 1998)

Η σχολική αποτυχία στον αντίποδα, περιλαμβάνει μαθητές που πλαισιώνονται από ένα περιβάλλον ανασταλτικό, που αδυνατεί να εντοπίσει τις ανάγκες του παιδιού, και στο οποίο κυριαρχούν συγκρούσεις. Οι γονείς θεωρούνται ανεπαρκείς και αδιάφοροι ενώ δεν έχουν την ικανότητα να βοηθήσουν τα παιδιά τους πρακτικά. Οι «κακοί» μαθητές τείνουν να οπισθοχωρούν μπροστά στο πρόβλημα και να εγκαταλείπουν τις συνθήκες που το προκαλούν. (Ανδρεαδάκης, Καϊλα, Ξανθάκου, Τσαμπαρλή- Κιτσαρά, Φιλίππου και Χρίστου, 1998)

Επιπλέον με την σχολική επίδοση συνδέεται ο καλός ή κακός βαθμός αντίστοιχα, ο οποίος με τη σειρά του φέρνει στην επιφάνεια την κοινωνική ανισότητα. Ο καλός βαθμός συντελεί ώστε ο μαθητής να εισέλθει στο Πανεπιστήμιο,

συνεπώς έχει την προσοχή της οικογένειας και των δασκάλων ενώ ταυτόχρονα είναι αναγνωρίσιμος. Επιπλέον, η επιτυχία στο σχολείο συνδέεται με το οικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας. Έτσι ο καλός μαθητής προετοιμάζεται σωστά με τη βοήθεια του φροντιστηρίου, ή των μαθημάτων κατ'οίκον ή πηγαίνει σε ένα πολύ καλό ιδιωτικό σχολείο. Παιδιά, τέλος, με γονείς που είναι επιφανείς και «δικτυωμένοι», απολαμβάνουν προνόμια που παιδιά χαμηλότερων τάξεων δεν έχουν τη δυνατότητα να κερδίσουν. (Τζανή, 1988)

1.3. Ειδικά προβλήματα της εφηβείας

Τα προβλήματα που απασχολούν τον έφηβο είναι ποικίλα και μπορεί να είναι μικρής ή μεγάλης σημασίας. Αναφορικά, μερικά από αυτά είναι: η κατάθλιψη, οι διατροφικές διαταραχές, οι εξαρτήσεις, τα σεξουαλικά προβλήματα. Στην υποενοότητα αυτή θα αναφερθούν τα σημαντικότερα προβλήματα που σχετίζονται με την εφηβεία.

1.3.1. Η κατάθλιψη

Η αναστάτωση που προκαλεί η εφηβεία στο άτομο συμπεριλαμβανομένων των νέων ευθυνών που γεννιούνται, της δυσκολίας προσαρμογής καθώς επίσης και των αισθημάτων δυστυχίας που εμφανίζονται, ωθούν τον έφηβο στην κατάθλιψη (Herbert, 1992).

Επιπλέον, το γεγονός ότι η σημερινή κοινωνία τους βομβαρδίζει με αντικρουόμενα και ποικιλόμορφα μηνύματα, δεν ωφελεί ιδιαίτερα στις αποφάσεις και τον προσανατολισμό τους. Η τηλεόραση, το διαδίκτυο, το AIDS, τα ναρκωτικά, το κάπνισμα, οι σεξουαλικές σχέσεις, η επαγγελματική πορεία, προσθέτουν στο σύνολο των προκλήσεων στις οποίες καλούνται να ανταποκριθούν καθημερινά

(http://medlook.net/article.asp?item_id=2496).

Η απότομη αλλαγή της διάθεσης είναι χαρακτηριστικό της εφηβείας και οι περισσότεροι έφηβοι παρουσιάζουν συχνά σταθερό καταθλιπτικό συναίσθημα. Υπάρχουν δύο βασικές κλινικές εικόνες της κατάθλιψης, η μείζων καταθλιπτική διαταραχή και η δυσθυμία. Η διαφορά της εφηβικής κατάθλιψης από την κατάθλιψη των ενηλίκων, είναι ότι ο έφηβος μπορεί να παρουσιάζει ευερεθιστότητα αντί του καταθλιπτικού συναισθήματος. Παραπονιέται συνεχώς, όλα του φταίνε, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα στις διαπροσωπικές του σχέσεις, στην οικογένεια, αλλά και στο χώρο του σχολείου. Οι δραστηριότητες που του προσφέρουν ευχαρίστηση και αυτές που απαιτούν σημαντική ενέργεια περιορίζονται.

Επιπλέον η χαμηλή αυτοεκτίμησή του οδηγεί σε αυστηρές κρίσεις και σχόλια για τον ίδιο του τον εαυτό (Παπάνης, 2008).

Τα συμπτώματα που συνοδεύουν την κατάθλιψη είναι:

- Αισθήματα λύπης και απαισιοδοξίας, απώλεια ενδιαφέροντος, μείωση της ενεργητικότητας, αισθήματα ενοχής
- Μειωμένη αυτοεκτίμηση, αναποφασιστικότητα
- Μείωση δυνατοτήτων αυτοσυγκέντρωσης και μνήμης, μείωση της σχολικής απόδοσης, αισθήματα ανεπάρκειας για εκπλήρωση στόχων
- Απομάκρυνση από φίλους ή δραστηριότητες που έλκυαν τον έφηβο
- Συναισθήματα όπως νευρικότητα, θυμός, υπερβολική αντίδραση σε σχόλια άλλων ή κριτική, υπερβολική αμφισβήτηση με προβλήματα προς τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, οργή, επιθετική συμπεριφορά με παράλογη ριψοκίνδυνη συμπεριφορά
- Χρήση ναρκωτικών, αλκοόλ, αχαλίνωτης σεξουαλικής συμπεριφοράς
- Προβλήματα διατροφής και ύπνου
- Σκέψεις ή και απόπειρες αυτοκτονίας

(http://medlook.net/article.asp?item_id=2496)

1.3.2. Οι διατροφικές διαταραχές

Στις διατροφικές διαταραχές περιλαμβάνονται η νευρική ανορεξία και η βουλιμία.

Η ανορεξία αφορά την απώλεια βάρους κατόπιν εξαντλητικής δίαιτας ή σωματικών ασκήσεων και εμφανίζεται κυρίως στα κορίτσια μεγάλο ποσοστό. Ενδείξεις αυτής της διαταραχής είναι η παύση της εμμήνου ρήσης, η σμίκρυνση του στήθους καθώς επίσης η ανυπαρξία του ηβικού τριχώματος εάν αφορά κορίτσια της προεφηβείας (Νομικού, 2004).

Η βουλιμία εν αντιθέσει, είναι η κατανάλωση μεγάλων ποσοτήτων φαγητού. Κι αυτή η διαταραχή αφορά κυρίως τα κορίτσια και συγκεκριμένα αυτά που φοβούνται μήπως παχύνουν ή θεωρούν ότι έχουν παχύνει, ενώ το βάρος τους είναι κανονικό. Έτσι λοιπόν προκαλούν εμετό, εκούσια, ασκούνται σωματικά σε υπερβολικό βαθμό ή προβαίνουν στη λήψη χαπιών και άλλων φαρμάκων προκειμένου να αποβάλουν την τροφή που κατανάλωσαν. Είναι σαφές βέβαια το γεγονός ότι οι εμετοί συντελούν στη φθορά των δοντιών (εξαιτίας των οξέων του στομάχου) ενώ οι κρίσεις βουλιμίας συμβαίνουν μία με δύο φορές την εβδομάδα ή και σε καθημερινή βάση (Νομικού, 2004).

1.3.3. Οι εξαρτήσεις

Κατά την διάρκεια της εφηβείας τα παιδιά, εκούσια, δοκιμάζουν νέα πράγματα όπως για παράδειγμα το αλκοόλ, το τσιγάρο και τα ναρκωτικά.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να εμπλακούν στις εξαρτήσεις ποικίλουν κι αυτό συμβαίνει, χωρίς οι ίδιοι να αντιλαμβάνονται τις συνέπειες που επρόκειτο να προκύψουν στο μέλλον. Οι ίδιοι αισθάνονται ότι δεν θα τους συμβεί τίποτα κι ότι προβλήματα που επηρεάζουν τους άλλους, δεν θα επηρεάσουν τους ίδιους.

Τι είναι όμως αυτό που ωθεί τον έφηβο να δοκιμάσει εξαρτησιογόνες ουσίες; Ορισμένες απαντήσεις στο προαναφερθέν ερώτημα, είναι:

- η περιέργεια
- η αίσθηση ότι έχει μεγαλώσει
- η μείωση του στρες που ,κατά τη γνώμη του, προκαλούν οι ουσίες
- το γεγονός ότι νοιώθουν καλά

- η μίμηση των άλλων (δηλαδή, το γεγονός ότι δοκίμασε ένας φίλος σημαίνει ότι πρέπει να δοκιμάσω κι εγώ) (http://www.medlook.net/article.asp?item_id=290).

Άλλοι λόγοι είναι:

- Η οικογένεια από την οποία προέρχεται ο έφηβος. Συγκεκριμένα, αν και οι δυο γονείς κάνουν χρήση, τότε και ο ίδιος εξοικειώνεται με την ιδέα θεωρώντας ότι είναι εντάξει εφόσον οι γονείς τους κάνουν χρήση.
- Το γεγονός ότι οι γονείς δεν αποδοκιμάζουν το ότι ο έφηβος κάνει χρήση. Ο τελευταίος λαμβάνει έτσι το μήνυμα ότι όλα βαίνουν καλώς. (Νομικού, 2004)
- Η αποτυχία στο σχολείο αλλά και επαγγελματικά
- Η άγνοια απέναντι στους κινδύνους που προκύπτουν με την χρήση ουσιών
- Η χαμηλή αυτοεκτίμηση

Όπως λοιπόν προκύπτει από τα παραπάνω, τις εξαρτίσεις απαρτίζουν τρία μέρη: το άτομο, το περιβάλλον και οι ουσίες. Η συνύπαρξη και των τριών στοιχείων, συντελεί στην ύπαρξη της εξάρτησης (σημειώσεις από σεμινάριο του Κ.Ε.Θ.Ε.Α.).

Εξαρτήσεις όπως το αλκοόλ και το τσιγάρο ξεκινούν από νεαρότερη ηλικία αυξάνοντας την πιθανότητα χρήσης ναρκωτικών σε μεγαλύτερη ηλικία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι όλοι οι έφηβοι που δοκιμάζουν ναρκωτικές ουσίες θα εξαρτηθούν. Αντιθέτως, αξίζει να τονιστεί, ότι ένα μέρος των εφήβων που πειραματίζεται θα σταματήσει, ενώ ένα άλλο μέρος αυτών θα εθιστεί, με αποτέλεσμα να ζητά ναρκωτικά που είναι περισσότερο επικίνδυνα και δύνανται να βλάψουν τον οργανισμό τους κατά πολύ. (http://www.medlook.net/article.asp?item_id=290)

Τα σημεία που αποδεικνύουν ότι ένας έφηβος έχει κάνει χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών χωρίζονται σε:

- **Σωματικά:** κόπωση, συνεχόμενα προβλήματα υγείας, κόκκινα απαθή μάτια, παρατεινόμενος βήχας
- **Συναισθηματικά :** αλλαγές της προσωπικότητας, αλλαγές στην διάθεση ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ερεθιστικότητα, ανεύθυνη συμπεριφορά, χαμηλό αίσθημα αυτοεκτίμησης, μειωμένη ικανότητα κρίσης, κατάθλιψη και γενική έλλειψη ενδιαφέροντος
- **Οικογενειακά:** Διαμάχες στο σπίτι, παράβαση των κανόνων, αποστασιοποίηση από την οικογένεια

- **Σχολικά:** Μείωση του ενδιαφέροντος, αρνητική προσέγγιση, μείωση των βαθμών, πολλές απουσίες, προβλήματα συμπεριφοράς και πειθαρχίας
- **Κοινωνικά:** Απόκτηση νέων φίλων που δεν ενδιαφέρονται για τις σχολικές και οικογενειακές δραστηριότητες, νομικά προβλήματα, τάση προς λιγότερο συμβατικό τρόπο όσον αφορά το ντύσιμο και τις μουσικές προτιμήσεις.
(http://www.medlook.net/article.asp?item_id=290).

1.3.4. Η σεξουαλικότητα των εφήβων

Τα τελευταία χρόνια, τα δεδομένα που αφορούν τη σύσταση της σεξουαλικής ταυτότητας έχουν διαφοροποιηθεί, γεγονός που αλληλεπιδρά και στα δύο φύλα. Τρεις είναι οι παράγοντες που, με το πέρασμα του χρόνου, φαίνεται να έχουν υποστεί τροποποίηση:

1) Το πρότυπο που θέλει τον άντρα να έχει προγαμιαίες σεξουαλικές σχέσεις σε αντίθεση με τη γυναίκα. Πλέον και τα δύο φύλα δύνανται να συνάπτουν σεξουαλικές σχέσεις χωρίς να ισχύουν (τουλάχιστον για τη γυναίκα) η αποχή και η ανεκτικότητα με αγάπη (Reiss, 1967 στην Zani, B., 1991).

2) Η αντίληψη απέναντι στον όρο σεξουαλικότητα. Οι σημερινοί νέοι είναι πιο ανοιχτοί σε ζητήματα γύρω από τη σεξουαλικότητα. Για τους ίδιους η σεξουαλική συμπεριφορά είναι περισσότερο θέμα ιδιωτικής παρά δημόσιας/ κοινής ηθικής (Coleman and Hendry, 1990 στην Zani, B., 1991).

3) Οι σεξουαλικές επαφές ξεκινούν από πρώιμη ηλικία. Προηγούμενες έρευνες έδειξαν αύξηση των σεξουαλικών δραστηριοτήτων και μια ελευθερία στα μοντέλα σεξουαλικής έκφρασης (Conger and Petersen, 1984 for the USA context; Allen, 1987 for the U.K.; AIED, 1986 for Italy στην Zani, B., 1991).

Γενικότερα όμως οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων έχουν μειωθεί με αξιοσημείωτο το γεγονός ότι σε μερικές χώρες, τα κορίτσια τείνουν να είναι πιο

έμπειρα από τα αγόρια και να έχουν την πρώτη τους (σεξουαλική) επαφή σε μικρότερη ηλικία, σε σχέση πάντα με τα αγόρια (Chilman, 1980 στην Zani, B., 1991).

Η αποδοχή της σεξουαλικότητας αντανακλά την κοινωνική εξέλιξη. Αυτό επειδή ορισμένες συμπεριφορές είναι επιτρεπτές ή μη σε διάφορες εποχές και σε διάφορους πολιτισμικούς χώρους. Η πρώτη ερωτική σχέση του εφήβου μπορεί να γίνει πηγή συναισθημάτων άγχους και ανασφάλειας για τον ίδιο αλλά και τους γονείς του, οι οποίοι ανησυχούν και κρατούν συνήθως συντηρητική στάση σε αυτά τα θέματα (<http://health.in.gr>).

Οι σεξουαλικές σχέσεις, περνούν από τέσσερις φάσεις:

1. Πρώτη εφηβική φάση: Εξιδανίκευση και ρομαντισμός (10-13 ετών).
2. Μέση εφηβική φάση: Προσέγγιση του αντίθετου φύλου. Φλερτ και «εφήμεροι δεσμοί» (14-15 ετών).
3. Όψιμη εφηβική φάση: Έρωτας (15-18 ετών).
4. Μετεφηβική περίοδος: Μόνιμος δεσμός (από τα 18 και μετά).

Η εφηβεία θεωρείται η κατεξοχήν ηλικία της σεξουαλικής αφύπνισης, της διεκδίκησης και της ωρίμανσης του σεξουαλικού ρόλου του ατόμου. Στη διάρκεια της, όπως έχει αναφερθεί ήδη στην αρχή του κεφαλαίου, τελούνται μεγάλες ορμονικές, βιολογικές, σωματικές και συναισθηματικές αλλαγές. Το εφηβικό σώμα αφυπνίζεται βιολογικά και σεξουαλικά και οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν την ψυχολογική και συναισθηματική του κατάσταση. Βασικό χαρακτηριστικό της εφηβείας, είναι η αναζωπύρωση της σεξουαλικότητας (Ασκητής, χ.χ.).

Επιπλέον πραγματοποιείται και η ολοκλήρωση της σεξουαλικής πράξης. Σύμφωνα με τους Weinstein και Rosen (1991), οι αυξημένες ορμές αλλά και το ενδιαφέρον για το αντίθετο φύλο συντελούν στη σεξουαλική ωρίμανση των εφήβων (Weinstein & Rosen, 1991 στους Greenfield, M., Subrahmanyam, K. & Tynes B., 2004).

Ο άνδρας από την ηλικία των 12-13 ετών μπορεί να έχει σεξουαλική ζωή. Από τη στιγμή μάλιστα που, βιολογικά, ωριμάζει, έρχονται στην επιφάνεια δύο βασικοί μηχανισμοί:

- Η στύση
- Η εκσπερμάτωση

Σε συνδυασμό μάλιστα με τον αυνανισμό, που του προσφέρει διέγερση των αισθήσεων και συνεπώς, οδηγεί στην εκσπερμάτωση, ο ίδιος ολοκληρώνεται σεξουαλικά (Ασκητής, 1997).

Η σεξουαλική αφύπνιση στα κορίτσια ξεκινά στην ηλικία των 12 -14 χρόνων με τον ερχομό της εμμηνου ρύσης. Τότε το σεξουαλικό ένστικτο δίνει πιο έντονα το παρόν του, ενώ άλλα στοιχεία όπως, η ηδονή, οι φαντασιώσεις και οι διεγέρσεις παίρνουν πιο ουσιαστικό χαρακτήρα. Η καλύτερη περίοδος για το άνοιγμα της σεξουαλικής ζωής του κοριτσιού, φαίνεται να είναι το εφηβικό κλείσιμο. Αυτό γιατί τότε η κοπέλα είναι έτοιμη τόσο βιολογικά όσο και συναισθηματικά να απολαύσει και να χαρεί το πρώτο σκαλοπάτι της σεξουαλικής ζωής της (Ασκητής, χ.χ.).

1.3.5. Άλλα προβλήματα των εφήβων.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένας έφηβος, δεν είναι μόνο όσα αναφέρθηκαν στην ενότητα αυτή. Οι έφηβοι, λοιπόν, πολύ συχνά συγκρούονται με τους γονείς τους και δέχονται πιέσεις προκειμένου να προοδεύσουν και να γίνουν καλύτεροι από αυτούς.

Σύμφωνα με τον Λακασά (2007), έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον ΕΚΚΕ σε μαθητές και καθηγητές, έδειξε ότι οι γονείς πιέζουν τα παιδιά να παίρνουν καλούς βαθμούς. Μάλιστα, από το γυμνάσιο μέχρι και το λύκειο, η βαθμοθηρία φαίνεται να ενισχύεται ακόμα περισσότερο. Στην ίδια έρευνα οι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι η επιθυμία για υψηλούς βαθμούς καλλιεργείται από το σπίτι, ενώ η έννοια της βαθμολογίας συντείνει στην ανάπτυξη του ανταγωνισμού. Επιπλέον τα ίδια τα παιδιά, θεωρούν ότι η συμπεριφορά του καθηγητή διαφοροποιείται στον καλό και τον κακό μαθητή (ότι δηλαδή ο καλός μαθητής αντιμετωπίζεται καλύτερα από τον καθηγητή) (Λακασάς, 2007).

Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σχετίζονται με την ίδια την κοινωνία με την οποία μάλιστα συγκρούονται. Κοινωνιολογικές μελέτες, έχουν δείξει ότι η πολυπλοκότητα των κοινωνιών συντελεί στην παράταση της χρονικής διάρκειας της εφηβείας, καθώς επίσης και στις όλο και πιο έντονες συγκρούσεις (Αναγνωστόπουλος, Δ και Σίνη, Α., χ.χ.).

Οι έφηβοι αντιτάσσονται απέναντι στην κοινωνία, ασκώντας κριτική για τους θεσμούς, τους κοινά αποδεκτούς κανόνες, τις αξίες που τη διέπουν. Πολλές φορές η προκλητική αυτή συμπεριφορά, χαρακτηρίζεται αντικοινωνική.

Επιπλέον παρουσιάζουν επιθετική συμπεριφορά. Μέσω αυτής της αντίδρασης οι έφηβοι αναζητούν την ισορροπία. Οι στόχοι που επιτυγχάνονται έχουν να κάνουν με:

- Την προσπάθεια ανεξαρτητοποίησης από τους γονείς και την παύση εξιδανίκευσης των ενηλίκων
- Την αίσθηση ασφάλειας που νιώθουν οι έφηβοι, για το ότι οι ενήλικοι που στέκονται δίπλα τους είναι δυνατοί. Στην αντίθετη περίπτωση (αν δηλαδή οι ενήλικοι τελικά φανούν αδύναμοι), οι έφηβοι αισθάνονται λύπη
- Τη δοκιμή των αντοχών που έχουν οι ενήλικοι, όταν οι έφηβοι αναζητούν τη συγχώρεση, την ποινή (Καλαντζοπούλου, χ.χ.).

Συνοψίζοντας, τα εφηβικά χρόνια αποτελούν σημαντικό σταθμό στη ζωή κάθε ανθρώπου, για το λόγο ότι κατά τη διάρκεια αναζήτησης του εαυτού του, ο έφηβος ωριμάζει σωματικά και διαμορφώνει μια ταυτότητα, την οποία θα φέρει σε ολόκληρη τη ζωή του. Προκειμένου να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητο να περάσει από διάφορα στάδια, που περιλαμβάνουν σύγκρουση με τον εσωτερικό του κόσμο και το γύρω περιβάλλον (οικογένεια, φίλοι, κοινωνία), από-ιδανικοποίηση του γονεϊκού προτύπου και δοκιμή νέων (με το να μιμείται), αμφισβήτηση των αξιών. Επιπλέον έρχεται αντιμέτωπος με διάφορα προβλήματα όσον αφορά τη διατροφή του, τον ψυχικό του κόσμο, την σεξουαλική του ωρίμανση.

Στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, πολύ σημαντικό ρόλο, παίζουν, επίσης, οι επιρροές που δέχεται από τους φορείς κοινωνικοποίησης, με σημαντικότερο αυτό της οικογένειας. Εξέχουσα σημασία στην παραπάνω διαδικασία κατέχει επίσης ο φορέας της εκπαίδευσης, ο οποίος, όπως θα αναφερθεί αναλυτικότερα και στο επόμενο κεφάλαιο, εξαιτίας των συχνών μεταβολών που υφίσταται, παρουσιάζει προβλήματα και φαίνεται να μην ενισχύει τους εφήβους με όλα εκείνα τα απαραίτητα εφόδια που χρειάζονται, για την θετική εξέλιξη στη μετέπειτα ζωή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1. Ο Θεσμός της εκπαίδευσης

Μετά τις πρώτες επιρροές που δέχονται τα παιδιά από το πρώτο τους περιβάλλον δηλαδή αυτό της οικογένειας, αυτές συνεχίζονται στο ευρύτερο περιβάλλον που αυτά ζουν και αναπτύσσονται. Έτσι το σχολείο καλείται να αναλάβει την ευθύνη να συνεχίσει το έργο της οικογένειας και να μεταδώσει στο παιδί στοιχεία της κουλτούρας της συγκεκριμένης κοινωνίας καθώς και να διευρύνει τον κύκλο των φιλικών του σχέσεων.

Τα πάντα μπορούν να επιδράσουν αρνητικά ή θετικά στην εξέλιξη του παιδιού, που είναι ακόμα εύπλαστο. Τα παιδιά αναζητούν πρότυπα και τα βρίσκουν (το πού διαφέρει), ταυτίζονται με αυτά και οικειοποιούνται γνώμες και συναισθήματα και σε αυτό το σημείο μπορούμε να διακρίνουμε την παιδαγωγική συμβολή των φορέων κοινωνικοποίησης και συγκεκριμένα του σχολείου που μπορεί να τα βοηθήσει να κατανοήσουν και να προσαρμοστούν στον κόσμο των μεγάλων, να λύσουν τις απορίες τους και τα προβλήματα που τα απασχολούν, να τους προσφέρει γνώση, μόρφωση, ψυχαγωγία.

Σύμφωνα με τον Ξωχέλλη (1984) το σχολείο εμφανίζεται με τη μορφή που έχει σήμερα κατά την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης αποσκοπώντας να καλύψει την ανάγκη για εξεύρεση εργατικού δυναμικού με γνώσεις, προσόντα και δεξιότητες αντίστοιχες προς τις τεχνολογικές εξελίξεις. Τα νέα πρότυπα παραγωγής, η εμφάνιση της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου και η συσχέτιση της με την παραγωγή, την ανάπτυξη και την κοινωνική κινητικότητα δημιούργησαν νέες ανάγκες που οδήγησαν στην εξέλιξη του εκπαιδευτικού θεσμού και αύξηση της σημαντικότητας του.

Αντιλαμβανόμαστε το σχολείο λοιπόν ως ένα δευτερογενή φορέα κοινωνικοποίησης που το κράτος έχει θεσμοθετήσει με νόμους, διατάγματα και εγκυκλίους που ρυθμίζουν τις σχέσεις των μετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, που παρά την αμφισβήτηση και τις μεταβολές, παραμένει ένας φορέας με κύρος που αυξάνει. Θεσμός που συμβάλει σημαντικά στην κοινωνικοποίηση του ατόμου σε συνάρτηση βέβαια με τους υπόλοιπους θεσμούς (πρωτογενείς και δευτερογενείς) αλλά και σε συνάρτηση συνάμα με τα ήθη, τα έθιμα, τις συνήθειες και τις παραδόσεις.

Οι μορφές διαπαιδαγώγησης του ανηλικού διαμορφώνονται ανάλογα με:

- την εποχή
- την ομάδα ατόμων
- την περιοχή
- την κοινωνία

και οι σκοποί της αγωγής καθώς και οι μέθοδοι που ακολουθούνται καθορίζονται ανάλογα με τις κοινωνικές εξελίξεις (Κωνσταντίνου, 1998).

Οι μεταβολές που υφίσταται μία κοινωνία (τεχνολογικές, οικονομικές, μετανάστευση) δεν δύναται να αφήσουν ανεπηρέαστο τον τομέα της εκπαίδευσης και να μην επηρεάσουν τη διαμόρφωση των παιδαγωγικών συστημάτων.

Ο Φράγκος (1983) υποστηρίζει ότι τα παιδαγωγικά συστήματα αποσκοπούν στην προσαρμογή του παιδιού στην κοινωνία των μεγάλων και επιχειρεί τον διαχωρισμό των παιδαγωγικών συστημάτων σε παλιά και νέα παιδαγωγική (Φράγκος, 1983).

Παλιά παιδαγωγική ➔ εκπρόσωπος Alain.

Χαρακτηριστικό: Ο παιδαγωγός αποτελεί τον Κύριο συντελεστή του παιδαγωγικού έργου (Φράγκος, 1983).

Διδακτικές αρχές:

- Απλοποίηση, των γνώσεων
- Ανάλυση
- Προοδευτική πορεία
- Απομνημόνευση και επανάληψη
- Έλεγχος, του δασκάλου
- Τιμωρία και έπαινος
- Συναγωνισμός (Φράγκος, 1983).

Νέα παιδαγωγική ➔ εκπρόσωπος Cousinet.

Χαρακτηριστικό: Παιδοκεντρισμός, το παιδί είναι ο βασικός παράγοντας στο παιδαγωγικό έργο (Φράγκος, 1983).

Διδακτικές αρχές:

- Η επίγνωση του σκοπού και της χρησιμότητας κάθε γνώσης
- Η επιθυμία του μαθητή για απόκτηση γνώσης
- Δυνατότητα του μαθητή να πραγματοποιήσει αυτό που επιθυμεί ο ίδιος και όχι αυτό που επιθυμεί ο δάσκαλος (Φράγκος, 1983).

Οι Ticha M. και Hospesona A. (2006) αναφέρονται σε μελέτες που επισημάνουν την μεταβολή στον ρόλο του δασκάλου από αμιγώς εκπαιδευτικό, που εστιάζει στην μεταφορά γνώσεων, σε μία εξελιγμένη εκδοχή που ο εκπαιδευτικός αποτελεί έμπνευση για το μαθητή και το έναυσμα για την μύησή του στην μαθησιακή διαδικασία.

Σύμφωνα με αυτά μπορούμε να ορίσουμε το σχολείο ως ένα κοινωνικό δημιούργημα, που η δημιουργία του και η λειτουργία του εξαρτάται από τις εκάστοτε συνθήκες που επικρατούν (οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές). Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η εκπαίδευση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που επιδιώκει να προσαρμόσει το άτομο στις ανάγκες του εκάστοτε κοινωνικού συστήματος, προσαρμογή αναγκαία για την διασφάλιση της ισορροπίας αλλά και της λειτουργικότητας.

Στο πλαίσιο του σχολείου σύμφωνα με την Κωνσταντίνου (1998) επιτελούνται οι διαδικασίες:

- της διδασκαλίας,
- της αγωγής,
- της αξιολόγησης και
- της κοινωνικοποίησης.

Αναλυτικότερα και πιο συγκεκριμένα οι Bourdieu – Passeron αναφέρουν ότι στα πλαίσια το σχολείου επιτελούνται εσωτερικές και εξωτερικές λειτουργίες . Με τις εσωτερικές λειτουργίες (οι οποίες είναι η αυτοαναπαραγωγή, η εγχάραξη, η διαγραφή και η συγκάλυψη) το σχολείο επιβεβαιώνει τη λειτουργία και τη διαίωνιση του ενώ με τις εξωτερικές λειτουργίες (οι οποίες είναι η επιλογή, η κοινωνικοποίηση, η διατήρηση, η αναπαραγωγή και η νομιμοποίηση) το σχολείο ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις τις κοινωνίας (Πατερέκα,1986).

Σύμφωνα με τον Φίλια (1994) η ευρύτερη έννοια της εκπαίδευσης περιλαμβάνει τρία επίπεδα:

- Διαδικασία κοινωνικοποίησης
- Επαγγελματική προετοιμασία ατόμων και
- Καλλιέργεια βασικών δεξιοτήτων (ευαισθητοποίηση στην εκτίμηση και αντιμετώπιση καταστάσεων).

Σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη (1984) η εκπαίδευση, ως δευτερογενής κοινωνικοποιητικός θεσμός, έχει πρωταρχική σημασία για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου, την κοινωνική του τοποθέτηση και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές του δομές και τα κοινωνικά του στερεότυπα. Το σχολικό σύστημα είναι φορέας συγκεκριμένης ιδεολογίας και καλλιεργεί τις στάσεις, τις αντιλήψεις, τους τρόπους σκέψης και τις μορφές συμπεριφοράς, που συμβάλουν στη διατήρηση της ιδεολογίας αυτής.

Με βάση ορισμένα κριτήρια, τα οποία διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική μιας χώρας, το σχολείο:

- Αξιολογεί
- Επιλέγει
- Κατανέμει τους μαθητές, στην κοινωνική ιεραρχία..

Σύμφωνα με τον Φίλια (1994) η παραγωγή ορισμένης κλίμακας ιεραρχήσεων (κοινωνικά παραδεδεγμένη και αδιαμφισβήτητη) δημιουργεί ένα μοντέλο ζωής για το άτομο καθώς ότι θεωρεί αυτονόητο το κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, γειτονιά, σχολείο) μεταδίδεται στο νεαρό άτομο και έτσι «εξασφαλίζεται η αδιατάρακτη λειτουργία των βασικών κοινωνικών αποδοχών στην επόμενη γενιά» (Φίλιας, 1994:69).

2.2. Λειτουργίες Εκπαιδευτικού Συστήματος

Βασική λειτουργία του σχολείου, σύμφωνα με τους Bourdieu- Passeron (1968 στην Πατερέκα,1986), είναι η εγχάραξη¹, η πρόσδοση κύρους και η διατήρηση της παραδοσιακής κουλτούρας την ώρα που το ίδιο μένει αμετάβλητο. Όταν το σχολείο δεν είναι σε θέση να αντισταθμίσει τα κενά που έχει αφήσει η οικογένεια στον μαθητή φυσικό επακόλουθο είναι η λειτουργία του σχολείου να αποδεικνύεται επωφελής μόνο για τους μαθητές που τους έχει προσφερθεί το κατάλληλο υπόβαθρο

---

¹ Διανοητική και ηθική ενσωμάτωση του ατόμου την κοινωνία

από τον πρωτογενή θεσμό της οικογένειας. Το γεγονός αυτό γίνεται αποδεκτό από όλους καθώς αποτελεί «αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης λειτουργίας που εκφράζεται με μια σειρά δοκιμασιών και εξετάσεων, που θεωρούνται νόμιμες» (Πατερέκα, 1986: 59).

Τα παιδιά γεννιούνται και μεγαλώνουν σε διαφορετικές οικογένειες (που παρέχουν ή όχι δημοκρατική αγωγή) και διαφορετικές περιοχές (αστικές ή αγροτικές). Αυτό συνεπάγεται ότι θα αποκτήσουν διαφορετικό τρόπο θέασης, θα έχουν διαφορετικές ευκαιρίες για να εξελιχθούν άρα και διαφορετική εξέλιξη. Άρα ένα εκπαιδευτικό σύστημα ίσο για όλους δεν αποδεικνύεται στην ουσία του ίσο για όλους τους μαθητές καθώς ευνοεί τους μαθητές που είναι προνομιούχοι σε άλλους τομείς της ζωής τους που συμβάλουν ουσιαστικά στην εξέλιξη του ατόμου, αντίθετα με άλλα άτομα-μαθητές που υστερούν σε αυτούς τους τομείς. Έτσι ίσως να ήταν πιο αρεστό να πούμε ότι ένα εκπαιδευτικό σύστημα ίσο για όλους είναι ένα εκπαιδευτικό σύστημα που οδηγεί σε ισότιμα αποτελέσματα.

Συμπεραίνουμε ότι για να είναι ουσιαστικά ισότιμη η εκπαίδευση για όλους τους μαθητές θα πρέπει να αντισταθμίζει τα κενά που δημιουργούν οι υπόλοιποι φορείς κοινωνικοποίησης στους μη προνομιούχους έτσι ώστε να οδηγούμαστε σε ένα ισότιμο αποτέλεσμα στην πλειοψηφία τουλάχιστον των μαθητών. Ένας μη προνομιούχος μαθητής θα ήταν επιθυμητό να μπορεί να αντισταθμίσει ελλείψεις που δημιουργούνται από την οικογένεια και να έχει τη δυνατότητα στα πλαίσια του σχολείου να βρει ασχολίες που δεν μπορεί να βρει σε άλλα κοινωνικοποιητικά πλαίσια.

2.3. Περί ανισοτήτων στην εκπαίδευση

Σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη (1984) η οικογένεια με τον κοινωνικοπολιτιστικό της περίγυρο έχει σημαδέψει σημαντικά την ωρίμανση του παιδιού και έχει τη δυνατότητα να καλλιεργήσει σε μεγάλο βαθμό αυτό που ονομάζουμε *εκπαιδευτικές ανισότητες* πριν ακόμα, το παιδί, φοιτήσει στο σχολείο.

Οι ανισότητες στην εκπαίδευση προέρχονται από τα *μαθησιακά κενά* που έχει αφήσει η οικογένεια στο νήπιο και δυσχεραίνουν την ένταξη και απόδοσή του στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για τους εξής λόγους:

- Τα προγράμματα σπουδών, οι σκοποί και οι στόχοι των σχολείων εκπροσωπούν τις αξίες και τις στάσεις της μεσαίας τάξης
- Το σχολείο δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις ελλείψεις μιας συγκεκριμένης κατηγορίας μαθητών αλλά προχωρεί με τους ‘καλούς’ μαθητές (Πυργιωτάκης, 1984).

Σύμφωνα με τους Bourdieu-Passeron (1968 στην Πατερέκα,1986) ένα σχολείο που αγνοεί τις μορφωτικές ανισότητες των μαθητών, ενισχύει τα πλεονεκτήματα αυτών που η κοινωνική τους προέλευση τους εφοδίασε με υψηλό οικονομικό, πολιτιστικό² και κοινωνικό κεφάλαιο (Πατερέκα,1986). Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι ένα σχολείο που προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά, αποδεικνύεται άδικο για τα παιδιά με χαμηλή κοινωνική προέλευση, που υστερούν αναπτυξιακά και έχουν ανάγκη από περισσότερες ευκαιρίες.

Η επιτυχία σύμφωνα με τους Kupersmidt & Coie (1990) ταυτίζεται με την απουσία προβλημάτων και την επίτευξη υψηλής σχολικής επίδοσης, ενώ η σχολική αποτυχία χαρακτηρίζεται από τη δυσκολία ή αδυναμία κατάκτησης των μαθησιακών στόχων και τη χαμηλή σχολική επίδοση

Μερικά από τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την μειωμένη απόδοση των μαθητών στο σχολείο και ενίοτε την σχολική διαρροή σύμφωνα με τον Βουιδάσκη (1999) είναι η μετανάστευση και η ικανότητα χρήσης της επίσημης γλώσσας του σχολείου, οι συχνές μετακινήσεις και αλλαγές σχολείων (όπως στην περίπτωση της πληθυσμιακής ομάδας των τσιγγάνων), η περιοχή και η θέση του σχολείου (στην περίπτωση των αγροτικών ή ακριτικών περιοχών), το φύλο, η προέλευση και οι καταβολές από την οικογένεια (μονογονεϊκές ή πολυμελής

---

² Το σύνολο των πνευματικών στοιχείων που το νεαρό άτομο αποκτά από το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον του και που διαφοροποιείται ανάλογα με την κοινωνική τάξη προέλευσης του ατόμου.

οικογένειες, οικογένειες με προβληματικές διαπροσωπικές σχέσεις, μειωμένες προσδοκίες γονέων για την εξέλιξη των τέκνων τους), η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων και η παιδική εργασία, τα προβλήματα συμπεριφοράς και η χρήση ουσιών, η μη αποδοχή από τους συνομηλίκους καθώς και η στάση και οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών για τους μαθητές τους.

Παρατηρούμε ακόμα ότι η ικανότητα, ή μη ικανότητα, της εκπαίδευσης να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στους προνομιούχους και τους μη προνομιούχους μαθητές συμβάλει στην απόδοση και κατά συνέπεια στην εξέλιξη του μαθητή ως αυριανού πολίτη και εργαζόμενου άποψη που ασπάζεται και ο Πυργιωτάκης (1984) ο οποίος υποστηρίζει ότι «οι μηχανισμοί του εκπαιδευτικού συστήματος, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη θέση του σημερινού μαθητή ως αυριανού πολίτη».

Τα παραπάνω είναι πολύ πιθανό να έχουν ως αποτέλεσμα τη σχολική διαρροή κάποιων μαθητών δηλαδή τη μη φοίτηση ή την πρόωρη εγκατάλειψη. Η σχολική διαρροή από μόνη της αποτελεί ένα βήμα για τον κοινωνικό αποκλεισμό. Στη χώρα μας σήμερα, η διαρροή ξεκινά από τα πρώτα χρόνια του Δημοτικού, ενώ επεκτείνεται και κατά το πέρασμα στο Γυμνάσιο και μετέπειτα στο Λύκειο. Ως βασική της αιτία θεωρείται η χαμηλή σχολική επίδοση και αποτυχία (Σταμέλος, 1999).

Η διακοπή φοίτησης στις χώρες της Ε.Ε. φτάνει στο 10%. Έρευνα³ που διεξήχθη, στη χώρα μας, το 2005 για τη σχολική διαρροή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Παρατηρητήριο Μετάβασης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου) δείχνει ότι στον κατώτερο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης η διαρροή ανέρχεται στο 6,09%, στο Λύκειο στο 3,32% και στα Γ.Ε.Ε. στο 20,28%. Η μαθητική διαρροή στο σύνολό της αγγίζει το 14%. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας μέχρι το 2010 το ποσοστό αυτό θα πρέπει να έχει μειωθεί τουλάχιστον στο μισό (www.yperpth.gr).

Σύμφωνα με τους οπαδούς της λειτουργιστικής θεωρίας οι ανισότητες ίσως και να είναι απαραίτητες αφού «η στρωμάτωση ανταποκρίνεται σε κοινωνική αναγκαιότητα και είναι ένας τρόπος κατανομής των διάφορων ρόλων, ώστε να εκπληρώνονται συγκεκριμένες υποχρεώσεις και να μπορεί να λειτουργεί ο κοινωνικός μηχανισμός» (Πυργιωτάκης 1984:157). Επίσης, σύμφωνα με το Marx και τους οπαδούς της θεωρίας της σύγκρουσης η ανισοροπία που υπάρχει σε κάθε

---

³ Στο ποσοστό δεν περιλαμβάνονται τα άτομα που δεν έχουν κάνει καθόλου εγγραφή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρά μόνο αυτοί που έκαναν εγγραφή και στη συνέχεια εγκατέλειψαν.

κοινωνία «οδηγεί σε συγκρούσεις, ανάμεσα σε προνομιούχους και μη προνομιούχους, γεγονός που οδηγεί στη διαλεκτική εξέλιξη της κοινωνίας» (Πυργιωτάκης Ι.:1984).

2.4. Ελλείψεις στην παιδεία και Αντισταθμιστική Αγωγή:

“σε όλα τα άτομα πρέπει να παρέχονται ευκαιρίες να αναπτύσσουν στον ανώτατο δυνατό βαθμό κάθε ψυχοσωματική και πνευματική πτυχή της προσωπικότητάς τους, ανεξάρτητα από το επίπεδο στο οποίο βρίσκονται”

(Γ1/576/26-4-1995)

Σύμφωνα σε όσα αναφέρθηκαν σε εισήγηση της ΟΛΜΕ (12ο συνέδριο 2005) τα κυριότερα προβλήματα που σχετίζονται με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι :

- τα μεγάλα ποσοστά οργανικού και λειτουργικού αναλφαριθμητισμού,
- η καθυστέρηση εφαρμογής της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης,
- η έλλειψη σωστής σύνδεσης και συνεργασίας ανάμεσα στο Γυμνάσιο και στο Δημοτικό,
- το πρόγραμμα σπουδών που αγνοεί σε μεγάλο βαθμό τις σύγχρονες εξελίξεις,
- τα ξεπερασμένα σχολικά βιβλία και διδακτικά υλικά,
- η εμμονή σε παραδοσιακές διδακτικές πρακτικές που δε λαμβάνουν υπόψη τους την ιδιαιτερότητα των μαθητών,
- η υποβάθμιση του συλλογικού πνεύματος ανάμεσα στους μαθητές ,
- ο εθνοκεντρικός χαρακτήρας του προγράμματος σπουδών και του παιδαγωγικού κλίματος στο σχολείο
- καθώς και το σοβαρό έλλειμμα στον τομέα της αντισταθμιστικής εκπαίδευσης, που οδηγεί πολλούς μαθητές και μαθήτριες σε πρόωρη εγκατάλειψη των σπουδών.

Σύμφωνα με την επιχειρηματολογία του Coleman (στο Πατερέκα,1986) την ευθύνη για την μειωμένη σχολική απόδοση φέρει η ανικανότητα του σχολείου να αντισταθμίσει στο παιδί τις ελλείψεις του που οφείλονται στο οικογενειακό περιβάλλον. Επομένως η σχολική απόδοση σχετίζεται άμεσα με τους κοινωνικούς θεσμούς που ενυπάρχουν σε ένα δεδομένο τόπο, μία δεδομένη χρονική περίοδο και η όποια αλλαγή σε θέματα εκπαίδευσης σχετίζεται άμεσα με αλλαγές στους θεσμούς.

Το κίνημα της αντισταθμιστικής εκπαίδευσης αναπτύσσεται μετά τη λήξη του δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου και αναφέρεται σε ένα σύνολο πολιτικών που αποβλέπουν στην άμβλυνση των κοινωνικών και των εκπαιδευτικών ανισοτήτων. Οι λόγοι εμφάνισης αυτού του κινήματος ήταν ο οικονομικός ανταγωνισμός των Ηνωμένων Πολιτειών με την ΕΣΣΔ, τα ισχυρά κοινωνικά κινήματα και ο φόβος κοινωνικών εκρήξεων που πίεσαν για καλύτερες κοινωνικές συνθήκες, η εμφάνιση της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου, η ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας και η αμφισβήτηση του σχολείου και των αποτελεσμάτων του.

Τα αντισταθμιστικά προγράμματα απευθύνονται σε μαθητές που δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν το αναλυτικό πρόγραμμα της τάξης τους λόγω μαθησιακών κενών και όχι σε μαθητές που έχουν προβλήματα υγείας ή νοητική καθυστέρηση καθώς αυτοί φοιτούν σε ειδικά εκπαιδευτήρια που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

Ως μορφές παρέμβασης μέσω της αντισταθμιστικής αγωγής εμφανίζονται η δημιουργία:

- τάξεων υποδοχής,
- φροντιστηριακών τμημάτων,
- τμημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας,
- ο εμπλουτισμός του αναλυτικού προγράμματος,
- η διδασκαλία με καινοτομικές και μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις,
- καθώς και οι παρεμβάσεις ενδυνάμωσης των μη προνομιούχων ομάδων.

Αρνητική κριτική σε αυτές τις πρακτικές άσκησε η ριζοσπαστική άποψη, υποστηρίζοντας ότι μπορεί να οδηγηθούμε σε ένα μηχανισμό στιγματισμού και περιθωριοποίησης και η συντηρητική άποψη μιλώντας για οικονομική σπατάλη που γίνεται στην εφαρμογή της αντισταθμιστικής αγωγής είναι χωρίς κανένα αποτέλεσμα κάτι που στηρίζεται σε θεωρητικές απόψεις, όπως του Jensen σχετικά με τα ένθετα χαρακτηριστικά και την επικράτηση της κληρονομικότητας στην ανάπτυξη της νοημοσύνης (Γιαβρίμης, 2007).

Σύμφωνα με τον Ζαχαρενάκη (1992) η αντισταθμιστική αγωγή αποσκοπεί στην κάλυψη των μαθησιακών κενών των μη προνομιούχων νηπίων, έτσι ώστε στο ξεκίνημα της σχολικής τους σταδιοδρομίας, οι δυνατότητές τους να είναι ανάλογες με αυτές των παιδιών των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων.

Αυτό επιτυγχάνεται μέσω προγραμμάτων αντισταθμιστικής αγωγής τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν στα πλαίσια:

- Παραδοσιακών νηπιαγωγείων
- Προπαρασκευαστικών τάξεων που συνδέονται με δημοτικά σχολεία
- Ειδικών διοργανώσεων

Η διάκριση των προγραμμάτων γίνεται σύμφωνα με ορισμένους παράγοντες, οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω:

- Η ηλικία των μαθητών
- Η διάρκεια του προγράμματος
- Ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο (εντός ή εκτός σχολείου)
- Το περιεχόμενο και την παιδαγωγική στρατηγική τους
- Προγράμματα Εθνικής αντιστάθμισης για μη προνομιούχες μειονότητες

Οι βασικές τάσεις που χαρακτηρίζουν τα αντισταθμιστικά προγράμματα είναι η διεύρυνση παιδικών εμπειριών, η κάλυψη ελλείψεων (κυρίως γλωσσικής εξέλιξης) και η προετοιμασία για το σχολικό ξεκίνημα (Ζαχαρενάκη, 1992).

Καθοριστική για την εξέλιξη της αντισταθμιστικής αγωγής θα μπορούσαμε να πούμε ότι ήταν η δεκαετία του 1960. Τότε κι υπό την προεδρία του Lyndon B. Johnson παρατηρούμε την στελέχωση των πρώτων αντισταθμιστικών προγραμμάτων που αποσκοπούσαν στην γεφύρωση του χάσματος ανάμεσα στα παιδιά που μειονεκτούσαν και στους πιο ευνοημένους συνομηλίκους τους. Ένα από τα μακροβιότερα προγράμματα το οποίο δραστηριοποιείται από τη δεκαετία του εξήντα μέχρι και σήμερα είναι το Head Start. Σύμφωνα με το Αμερικάνικο Υπουργείο Υγείας και ανθρωπίνων υπηρεσιών το Head Start απευθύνεται σε άτομα με χαμηλό εισόδημα και αποσκοπεί στην αντιμετώπιση:

- Συναισθηματικών
- Κοινωνικών
- Υγειονομικών
- Διατροφικών και
- Ψυχολογικών αναγκών (www.acf.hhs.gov).

Σύμφωνα με το C.E.P. (compensatory educational program) στόχος του κάθε εκπαιδευτικού είναι να παρέχει υποστήριξη και ενθάρρυνση στους μαθητές, έτσι ώστε να δρουν με τρόπο ωφέλιμο προς το συμφέρον τους και να επιδιώκουν την μέγιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους. Το συγκεκριμένου πρόγραμμα όπως και αντίστοιχα που έχουν σχεδιαστεί σε πολιτείες της Αμερικής, είναι να ανταποκριθούν στις ατομικές ανάγκες των μαθητών που η επιδόσεις τους είναι κάτω από το αναμενόμενο επίπεδο:

- Στην γραφή
- Στην ανάγνωση και
- Στα μαθηματικά.

Σκοπός τους είναι να φέρουν τους συμμετέχοντες στο ίδιο επίπεδο με τους συμμαθητές τους και όχι να αντικαταστήσουν με οποιοδήποτε τρόπο το σχολικό πρόγραμμα.

En Κατακλείδι: Τριανταπέντε χρόνια έχουν περάσει από τότε που θεσμοθετήθηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση στη χώρα μας. Οι μεταρρυθμίσεις ήταν αρκετές καθώς και οι μεταβολές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Κάποιες αλλαγές ήταν αμφιλεγόμενες όπως και τα αποτελέσματά τους, το σίγουρο όμως είναι ότι οι αλλαγές στην εκπαίδευση ακολουθούσαν πάντα τις κοινωνικές εξελίξεις και αποσκοπούσαν στην πρόοδο και στον εκδημοκρατισμό.

Η εκπαίδευση πλέον δεν είναι προνόμιο των ευνοημένων πολιτών αλλά γίνεται προσπάθεια έτσι ώστε να ανταποκριθεί σε όλο το φάσμα των πολιτών και στις εξατομικευμένες ανάγκες τους. Για την κάλυψη των αναγκών δεν χρειάζεται η εύρυθμη λειτουργία μόνο μίας υπηρεσίας, στην συγκεκριμένη περίπτωση του σχολείου, αλλά ενός συνόλου υπηρεσιών που συνεργάζονται/συνδέονται μεταξύ τους καθώς και η δραστηριοποίηση και της ευρύτερης κοινότητας.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος) υπάρχει αύξηση στο ποσοστό των μαθητών που παραπέμπονται σε Ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες. Κατανοούμε λοιπόν ότι η προσέγγιση σε θέματα εκπαίδευσης πρέπει να γίνεται πολύπλευρα και ότι δεν είναι αρμοδιότητα μόνο μίας υπηρεσίας αλλά ενός δικτύου υπηρεσιών και αυτό δεν είναι απλά μία θεωρία αλλά επιτακτική ανάγκη και απαιτείται ή θα έπρεπε να απαιτείται από το σύνολο των πολιτών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε σε δομές που υπάρχουν στην

Ελλάδα και όπου οι πολίτες δύναται να αναζητήσουν συμβουλευτικές υπηρεσίες και κατευθύνσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Η Συμβουλευτική Υπηρεσία

3.1 Η έννοια και η συμβολή της συμβουλευτικής

Η Κανδυλάκη (2008) ορίζει την συμβουλευτική, ως «μια διαδικασία διαπροσωπικής επικοινωνίας μεταξύ τουλάχιστον δύο προσώπων, του συμβούλου και του συμβουλευόμενου, με αντικείμενο την επίλυση προσωπικών, κοινωνικών ή πρακτικών ζητημάτων ή δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο δεύτερος ή την παροχή βοήθειας για την επίτευξη ενός επιθυμητού στόχου του» (Κανδυλάκη, 2008:19).

Η συμβουλευτική υποστηρίζει άτομα, ομάδες αλλά και οικογένειες, προκειμένου να αντιμετωπίσουν προβλήματα προσωπικού, οικογενειακού, εκπαιδευτικού επιπέδου, ακόμα και ζητήματα καριέρας (Κανδυλάκη, 2008). Επιπλέον, σύμφωνα με τη Τζιλιάνου (2008) αντιμετωπίζει ακόμα προβλήματα που έχουν να κάνουν με το θυμό, την κατάθλιψη, το άγχος και τον πανικό, τις δυσκολίες στις σχέσεις, φοβίες, ψυχοσωματικά προβλήματα (Τζιλιάνου, 2008).

Ο τρόπος με τον οποίο επιτελείται η συμβουλευτική, είναι ο διάλογος. Συγκεκριμένα μέσω της συζήτησης με τον ειδικό, το άτομο μιλά για τα προβλήματα που το απασχολούν ενώ στη συνέχεια, με τη συμβολή και βοήθειά του, το άτομο προσπαθεί να εντοπίσει τις πιθανές αιτίες που τα προκαλούν. Ο διάλογος, δίνει ακόμα την ευκαιρία στο άτομο να ανακαλύψει άλλες εναλλακτικές λύσεις για τα προβλήματά του αλλά και τις προοπτικές που θα τον ωθήσουν να τα αντιμετωπίσει από μια ευρύτερη οπτική.

Γενικότερα όμως, οι μέθοδοι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ποικίλουν πολλές, ανάλογα πάντα με το τι επιλέγει ο σύμβουλος, και συνδέονται με την προσωπικότητα και τα βιώματα του ατόμου. Ιδιαίτερη σημασία, βέβαια, έχει το γεγονός ότι οποιαδήποτε μέθοδος επιλεγεί, γίνεται πάντα σε συμφωνία με τον ενδιαφερόμενο. Παράλληλα ο σύμβουλος προτείνει τρόπους θεώρησης και επίλυσης των προβλημάτων επιδεικνύοντας έναν πιθανό δρόμο. Το αν αυτός ο δρόμος ακολουθηθεί ή απορριφθεί, είναι στην κρίση του ενδιαφερόμενου. (http://web.cc.uoa.gr/skf/problhmata/faq_front.html).

Σύμφωνα με τον Βασιλειάδη (2004) οι στόχοι της συμβουλευτικής παρέμβασης έχουν να κάνουν με έννοιες όπως είναι οι εξής:

- Ενσυνειδησία
- Αυτό-αποδοχή
- Αυτο-πραγμάτωση ή Εξατομίκευση
- Διαφώτιση
- Επίλυση Προβλημάτων
- Ψυχο-εκπαίδευση
- Απόκτηση Κοινωνικών Δεξιοτήτων
- Η Γνωστική Αλλαγή
- Η Αλλαγή Συμπεριφοράς
- Η Συστημική Αλλαγή
- Ενδυνάμωση

Γενικότερα, το ίδιο το άτομο με τη συμβουλευτική, μπαίνει στη διαδικασία να κατανοήσει τα συναισθηματικά προβλήματα που βιώνει, μαθαίνει να αποδέχεται τον εαυτό του, να αναπτύσσει κριτική σκέψη. Επιπλέον η συμβουλευτική δίνει λύσεις σε ζητήματα που προβληματίζουν βοηθώντας παράλληλα το άτομο να αποκτήσει, σταδιακά, δεξιότητες προκειμένου να τα αντιμετωπίσει. Ακόμα, το βοηθά να αντικαταστήσει αυτοκαταστροφικές σκέψεις και συμπεριφορές, επιφέρει αλλαγές σε επίπεδο συστήματος (άτομο, οικογένεια, σχολείο) και, τέλος, ενισχύει την απόκτηση αυτογνωσίας για θέματα ανισοτήτων. (Βασιλειάδης, 2004)

Οι χώροι στους οποίους μπορεί να ασκηθεί συμβουλευτική είναι:

- Τα σχολεία
- Ο τομέας της υγείας (π.χ. νοσοκομεία, ψυχιατρικές κλινικές)
- Οι εργασιακοί χώροι
- Οι υπηρεσίες που απευθύνονται στην κοινότητα (π.χ. σχολές γονέων, υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού)
- Στον τομέα των ενόπλων δυνάμεων
- Στην εκκλησία
- Σε άλλους ιδιωτικούς χώρους (Μαλικιώση-Λοίζου, 1999)

3.2. Η Συμβουλευτική υπηρεσία στο σχολείο

Σύμφωνα με τις Καλαντζή –Αζίζι και Χαρίλα (2000), οι συμβουλευτικές υπηρεσίες γενικότερα, χωρίζονται σε

- Εξωνοσοκομειακές – κοινοτικές υπηρεσίες, μη ιατροκεντρικές- κοινοτικές
- Συμβουλευτικά κέντρα φοιτητών τα οποία παρέχουν υπηρεσίες σε τρία επίπεδα:
  1. Πρωτοβάθμιες υπηρεσίες οι οποίες απευθύνονται σε μέλη της κοινότητας
  2. Δευτεροβάθμιες υπηρεσίες (αξιολόγηση – πρόωμη παρέμβαση – παρέμβαση στην κρίση, συμβουλευτική)
  3. Τριτοβάθμιες υπηρεσίες (εξειδικευμένη παρέμβαση)

Μια συμβουλευτική υπηρεσία δύναται επίσης να πραγματοποιήσει παραπομπές σε κάθε επίπεδο υπηρεσιών από αυτά που μόλις αναφέρθηκαν. Τα θέματα των παραπομπών μπορούν να είναι π.χ. ιατρική αξιολόγηση, παραπομπή σε πιο εξειδικευμένα κέντρα (λ.χ. κέντρο αποτοξίνωσης) (Καλαντζή- Αζίζι και Χαρίλα, 2000).

Η εκπαιδευτική συμβουλευτική ασχολείται με την προσαρμογή κι εξέλιξη του παιδιού στο σχολείο. Η εφαρμογή της γίνεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (από το νηπιαγωγείο έως και το πανεπιστήμιο), υποστηρίζοντας το μαθητή σε θέματα προσωπικής, εκπαιδευτικής και επαγγελματικής εξέλιξης (Μαλικιώση-Λοίζου, 1999).

Ειδικότερα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, βοηθά τους μαθητές να αντιμετωπίσουν προβλήματα τα οποία μπορεί να προέρχονται από την μετάβασή τους στην εφηβεία. Μέσω της συμβουλευτικής, δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν πιο ξεκάθαρους τους στόχους τους, να αναπτύξουν καλές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και να τις διατηρήσουν. Ακόμα αποσαφηνίζεται η ταυτότητα του ρόλου του φύλου και ο μαθητής καθίσταται πιο ικανός στο να λαμβάνει αποφάσεις. (Gatewood και Dilg, 1975 στην Μαλικιώση-Λοίζου, 1999). Βέβαια, η συμβουλευτική είναι ιδιαίτερα βοηθητική και για τους καθηγητές οι οποίοι δύναται να εντοπίσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές, ενώ παράλληλα τους υποδεικνύονται

και τρόποι βάσει των οποίων μπορούν να τα αντιμετωπίσουν. Επιπρόσθετα, δίνονται απαντήσεις στους καθηγητές σε θέματα, όσον αφορά τη μάθηση, την ανάπτυξη της προσωπικότητας, ενώ τους υποστηρίζει ως προς την αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων (π.χ. χρήση ουσιών, βιασμοί) (Μαλικιώση-Λοίζου, 1999).

Σύμφωνα με το υπουργείο παιδείας, σκοπός της συμβουλευτικής υπηρεσίας στο σχολείο είναι η δημιουργία θετικού κλίματος στη σχολική κοινότητα (εκπαιδευτικοί-γονείς-μαθητές), ώστε να επιτευχθεί η μείωση των παραγόντων εκείνων που συντελούν στην ανάπτυξη της παραβατικής συμπεριφοράς. Επιπλέον υποστηρίζει την πρόληψη, μέσω της συνεργασίας του σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα. (http://www.ypepth.gr/el_ec_page976.htm)

Οι στόχοι που τίθενται προκειμένου ο παραπάνω σκοπός να κατακτηθεί είναι οι εξής παρακάτω:

- Η εμφύχωση του καθηγητή ως προς το ρόλο του εκπαιδευτή, καθώς η ισορροπία του μαθητή περνά μέσα από ένα ισορροπημένο καθηγητή
- Η στήριξη, η ευαισθητοποίηση αλλά και η συμβουλευτική της οικογένειας
- Η ανάπτυξη της συνεργασίας ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια, συμβάλλοντας έτσι στην εξέλιξή τους, σε μια πορεία με κοινούς στόχους, και χαρακτηριστικά όπως η συγκρότηση και η συνοχή
- Η ανάπτυξη του φιλικού κλίματος στο Σχολείο.
- Η σύνδεση της Σχολικής Κοινότητας με την ευρύτερη κοινότητα, από την οποία θα προκύπτει μια δημιουργική συνεργασία
- Η νέα γενιά προληπτικών προγραμμάτων βασίζεται ως επί το πλείστον στο ψυχοκοινωνικό μοντέλο και δίνει έμφαση στην εκπαίδευση και εξάσκηση και όχι μόνο στην παροχή πληροφοριών σε "παθητικούς δέκτες". (http://www.ypepth.gr/el_ec_page976.htm)

Το Υπουργείο παιδείας, ορίζει ότι, το έργο των συμβουλευτικών σταθμών περιλαμβάνει:

α) την ψυχοκοινωνική κάλυψη των αναγκών των σχολικών μονάδων του κάθε νομού. Υπάρχει η δυνατότητα εντοπισμού, διάγνωσης, βραχείας ψυχολογικής παρέμβασης και παραπομπής των περιπτώσεων μαθητών που χρήζουν ιδιαίτερης ψυχολογικής αντιμετώπισης.

β) τη Συμβουλευτική Γονέων.

Μέσω της συμμετοχής τους οι γονείς ενημερώνονται για θέματα που τους ενδιαφέρουν, ανταλλάσσουν εμπειρίες, συνειδητοποιούν ότι ο ρόλος του γονέα μαθαίνεται μέσω των λαθών και της απόκτησης εμπειρίας. Επιπλέον ανταποκρίνονται στις ανάγκες του εφήβου έχοντας κατανοήσει τη συμπεριφορά του και ενισχύονται προκειμένου να αντιδράσουν θετικά. Είναι γνωστό δε, ότι και οι ίδιοι οι γονείς περνούν έντονη κρίση σε προσωπικό επίπεδο στο εξελικτικό στάδιο της εφηβείας των παιδιών τους. Η εκπαίδευση των γονέων, τέλος, στην ομάδα βοηθά την προσωπική τους ανάπτυξη. Αποκτούν δηλαδή δεξιότητες, ενδυναμώνονται στο γονεϊκό τους ρόλο και γίνονται συμπαραστάτες και αποτελεσματικοί συνεργάτες στην εκπαιδευτική διαδικασία.

γ) Η εφαρμογή προγραμμάτων Αγωγής Υγείας για τους μαθητές, η διανομή εκπαιδευτικού υλικού, η αδιάλειπτη ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ιδίως αυτών που εφαρμόζουν συναφή προγράμματα καθώς επίσης και η αξιολόγηση σε συχνά διαστήματα των αποτελεσμάτων εφαρμογής των προγραμμάτων σε επίπεδο σχολείου αλλά και Νομού. Οι παράγοντες που οδηγούν στη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών είναι η δυσκολία αποδοχής του εαυτού, τα συναισθηματικά κενά, το άγχος, η κατάθλιψη, η κοινωνική φοβία, η ανάγκη για συναισθηματική εξάρτηση, η έλλειψη τάσης για συμμόρφωση, η κοινωνική δειλία, η επιθετικότητα, η δυσκολία ελέγχου των παρορμήσεων, η δυσκολία ανοχής της ματαίωσης, τα προβλήματα επικοινωνίας, η δυσκολία έκφρασης συναισθημάτων, η αδυναμία χειρισμού δύσκολων καταστάσεων.

Επιπρόσθετα, ο στόχος των συμβουλευτικών σταθμών είναι:

- Η παροχή εξυπηρέτησης των μαθητών που αντιμετωπίζουν προβλήματα (προσωπικά, ψυχολογικά, οικογενειακά ή κοινωνικά) στο να αποκτήσουν βοήθεια μέσω της παρουσίας ειδικών στο χώρο του σχολείου
- Η διαχείριση περιστατικών στο πλαίσιο του σχολείου
- Η παραδοχή της ύπαρξης ψυχοπαθολογικών προβλημάτων (λ.χ. κύρια κατάθλιψη, αγοραφοβία) σε εφήβους που ,λόγω άγνοιας ή προκαταλήψεων που πηγάζουν από το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον, μένουν χωρίς βοήθεια
- Η διασύνδεση για παραπομπή περιστατικών σε δομές ψυχικής υγείας
- Η στήριξη του σχολικού πλαισίου στο χειρισμό δυσλειτουργικών καταστάσεων

- Η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των εκπαιδευτικών να αποτελούν ομάδα στήριξης της συμβουλευτικής στο σχολείο
- Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για την αναγνώριση, παραπομπή και το χειρισμό (ως ένα σημείο) περιστατικών. (http://www.ypepth.gr/el_ec_page976.htm)

3.3 Παραδείγματα ήδη υπαρχόντων συμβουλευτικών υπηρεσιών

A) Η Μονάδα Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης του Πανεπιστημίου Αθήνας

Οι σκοποί του συγκεκριμένου συμβουλευτικού κέντρου περιλαμβάνουν:

- την παροχή άμεσης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους φοιτητές:
  - για να μπορέσουν να ξεπεράσουν τις όποιες δυσκολίες προσαρμογής στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον
  - για να βρουν νέους τρόπους επίλυσης εξελικτικών- μετεφηβικών αναζητήσεων και προβληματισμών
- τη διεύρυνση και την αξιολόγηση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των φοιτητών μέσω επιδημιολογικών ερευνών
- την ανάπτυξη μοντέλων παρέμβασης για τον φοιτητικό πληθυσμό
- την άσκηση κι εκπαίδευση φοιτητών ψυχολογίας σε ψυχιατρικές διαδικασίες και συμβουλευτική (Καλαντζή- Αζίζη και Χαρίλα, 2000)

Οι υπηρεσίες που παρέχει απευθύνονται σε φοιτητές που αντιμετωπίζουν ψυχοκοινωνικά προβλήματα και σχετίζονται με:

- το άγχος
- την κατάθλιψη
- την δυσκολία επίδοσης ως προς τα μαθήματα
- την δυσκολία στις διαπροσωπικές σχέσεις
- την δυσκολία προσαρμογής μακριά από την οικογένεια ή/και τη χώρα καταγωγής, κ.α. (http://psychpar.lesxi.uoa.gr/stud_serv_gr.htm)

B) Η Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία του Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Σκοπός της Κοινωνικής Συμβουλευτικής Υπηρεσίας είναι η στήριξη και βοήθεια των φοιτητών αλλά και του προσωπικού του Τ.Ε.Ι Αθήνας, στα προσωπικά, ψυχολογικά ή κοινωνικά προβλήματα που ενδεχομένως να αντιμετωπίζουν. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, παρέχεται συμβουλευτική τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο.

Επιμέρους στόχοι είναι:

- Η **πρόληψη** μέσα από δράσεις και προγράμματα που διοργανώνει η ίδια η υπηρεσία
- Η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων προκειμένου να ανιχνευτούν οι βασικότεροι παράγοντες κινδύνου στον πληθυσμό του Τ.Ε.Ι
- Η **ενσωμάτωση** και **διευκόλυνση** φοιτητών με ειδικές δεξιότητες
- Η **ανάπτυξη** και **ενίσχυση** δεξιοτήτων μάθησης
- Η συνεργασία με Φορείς και Ιδρύματα με ανάλογους επιστημονικούς στόχους

Οι υπηρεσίες που παρέχει είναι:

- Η πρόληψη
- Η συμβουλευτική
- Η διεξαγωγή έρευνας
- Το πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Υποστήριξης Κωφών και Βαρήκοων Σπουδαστών
- Το πρόγραμμα Λογοθεραπευτικής Υποστήριξης (μέσω αυτού επιτυγχάνεται η ενίσχυση σπουδαστών με μαθησιακές δυσκολίες καθώς επίσης και η συμβουλευτική στο εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό για θέματα που σχετίζονται με τις διαταραχές λόγου και ομιλίας) (http://www.teiath.gr/social_service/).

Γ) Η Υπηρεσία Συμβουλευτικής του Ιονίου Πανεπιστημίου

Ο στόχος της συμβουλευτικής υπηρεσίας είναι η υποβοήθηση της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής πορείας των φοιτητών. Απευθύνεται στους

προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες του Ιονίου Πανεπιστημίου, καθώς επίσης και στους αποφοίτους.

Το πρόγραμμα Συμβουλευτικής Υποστήριξης κι Επαγγελματικού Προσανατολισμού παρέχει Συμβουλευτική αλλά και Ψυχολογική Υποστήριξη σε φοιτητές:

- που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις σπουδές τους
- με ειδικές ανάγκες και προβλήματα υγείας
- που αντιμετωπίζουν εξειδικευμένα προσωπικά προβλήματα (π.χ. παραπομπή σε ειδικές υπηρεσίες) και χρειάζονται καθοδήγηση
- που δεν είναι ικανοποιημένοι από τις σπουδές τους και χρειάζονται επαναπροσανατολισμό
- που επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο (ενημέρωση, επαφή με τις κατάλληλες υπηρεσίες, επαφή με ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια)
- που αναζητούν εργασία κατά τη διάρκεια αλλά και μετά το τέλος των σπουδών τους (αναζήτηση αγγελιών και προκηρύξεων, επαφή με ΟΑΕΔ, συνεργασία με τοπικές επιχειρήσεις)
- που αναζητούν πληροφορίες για τη σύνταξη βιογραφικού σημειώματος καθώς επίσης και τα στοιχεία που συνθέτουν μια καλή συνέντευξη, τόσο στα πλαίσια αναζήτησης εργασίας, όσο και στην εισαγωγή σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα
- χρειάζονται πληροφορίες σχετικά με τις σπουδές και τα επαγγέλματα στο χώρο του Ιονίου Πανεπιστημίου αλλά και στα κάθε τύπου εκπαιδευτικά ιδρύματα

Τη συμβουλευτική υποστήριξη και τον επαγγελματικό προσανατολισμό πραγματοποιούν ειδικοί καταρτισμένοι σύμβουλοι που συνεργάζονται με το Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

Η εν λόγω υπηρεσία συνεργάζεται επίσης με το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κέρκυρας (από το 2006) για το λόγο ότι υπάρχουν περιστατικά φοιτητών που χρήζουν παραπομπής και ψυχιατρικής εκτίμησης (<http://www.ionio.gr/career/simbouleytiki/contents.html#1>).

Δ) Συμβουλευτική Υπηρεσία του Γραφείου Διασύνδεσης του ΤΕΙ Πειραιά

Ο Τομέας Συμβουλευτικής παρέχει δωρεάν εμπιστευτική Ψυχολογική Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας σε όλους τους φοιτητές, αποφοίτους αλλά και το προσωπικό του ιδρύματος, για θέματα που αφορούν σε:

- Ψυχολογική συμβουλευτική σε προσωπικά θέματα
- Δυσκολίες προσαρμογής στο φοιτητικό περιβάλλον
- Ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων
- Ενημέρωση και ψυχοκοινωνική στήριξη ατόμων ευπαθών κοινωνικών ομάδων
- Ανάπτυξη και ενίσχυση δεξιοτήτων μάθησης
- Συμβουλευτική σταδιοδρομίας

Συνοψίζοντας, η συμβουλευτική βοηθά το άτομο στο να κατανοήσει τον εαυτό του και τον ψυχικό του κόσμο, ενώ με τη βοήθεια και στήριξη του ειδικού (ανάλογα την μέθοδο που θα χρησιμοποιήσει) , εντοπίζει τις αιτίες των προβλημάτων και αναζητά εναλλακτικές λύσεις.

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες , οι οποίες διχοτομούνται σε εξωνοσοκομειακές και κέντρα φοιτητών, δρουν σε επίπεδο πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας υπηρεσίας. Στο σχολείο οι συμβουλευτικές υπηρεσίες ,σύμφωνα με τα όσα ορίζει το υπουργείο παιδείας, στοχεύουν σε τρεις ομάδες στόχους: στο μαθητή, στους γονείς και στους εκπαιδευτικούς με απώτερο σκοπό την μείωση της παραβατικής συμπεριφοράς και την πρόληψη, σε συνεργασία με την κοινότητα. Προκειμένου να επιτευχθεί η συμβουλευτική, είναι απαραίτητο να ολοκληρωθούν ορισμένοι στόχοι σχετικοί με το ρόλο του εκπαιδευτή, το μαθητή, την οικογένεια. Στους στόχους αυτούς συγκαταλέγονται επίσης η συνεργασία ανάμεσα στο σχολείο και την οικογένεια καθώς επίσης και στην ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης.

B. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. «Σημασία και σκοπός της έρευνας»

Σκοπός της εμπειρικής μας μελέτης είναι να διερευνήσουμε την γνώμη των καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για την αναγκαιότητα λειτουργίας Συμβουλευτικής υπηρεσίας στην σχολική μονάδα. Θεωρούμε ότι οι καθηγητές από την ίδια τη φύση του επαγγέλματος τους έρχονται σε άμεση επαφή με τους μαθητές και αφουγκράζονται τα ζητήματα που τους απασχολούν, τα προβλήματα τους, τόσο σε σχέση με την μαθησιακή διαδικασία όσο και γενικότερα ζητήματα. Δέχονται δε συχνά την κοινωνική πίεση για διεύρυνση του ρόλου τους σε ζητήματα που κατά κανόνα δεν είναι εκπαιδευμένοι να αντιμετωπίσουν και δεν προβλέπονται από τον επαγγελματικό τους ρόλο. Η γνώμη των καθηγητών αφορά την μια συνιστώσα, αυτή που εμείς εξετάζουμε στην έρευνά μας. Αξίζει όμως η μελέτη αυτή να επεκταθεί στις άλλες συνιστώσες που έχουν λόγο για το ζήτημα αυτό, δηλαδή τους ίδιους τους μαθητές και τους γονείς.

2. Ερευνητικά ερωτήματα

Με την μελέτη μας θέλαμε να πάρουμε απαντήσεις σε τρεις θεματικές ενότητες:

1 Ποια είναι κατά την γνώμη των καθηγητών τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές και με ποια συχνότητα εμφανίζονται

2. Αν οι καθηγητές μπορούν να αντιμετωπίσουν κάποια από αυτά και ποια

3. Αν είναι αναγκαία κατά την δική τους εκτίμηση η δημιουργία μιας συμβουλευτικής υπηρεσίας στην σχολική μονάδα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μαθητών

3. Επιλογή και περιγραφή του δείγματος

Η έρευνα μας είναι διερευνητική και ποσοτική. Διεξήχθη στην πόλη του Ηρακλείου. Το δείγμα μας αποτέλεσαν 150 καθηγητές που διδάσκουν σε Γυμνάσια και Λύκεια του Ηρακλείου. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με την μέθοδο της «χιονόμπαλας» με την βοήθεια καθηγητών. Το μοναδικό μας κριτήριο ήταν να διδάσκουν σε δημόσια σχολεία του Ηρακλείου.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2010.

4. Τεχνική συλλογής δεδομένων-Περιγραφή του ερωτηματολογίου

Η συλλογή των δεδομένων της έρευνας, έγινε με την μέθοδο του δομημένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο, το οποίο δημιουργήθηκε από την ερευνητική ομάδα και παρατίθεται στο Παράρτημα 1, περιείχε 136 ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου, ομαδοποιημένες σε 3 μέρη

Άξονες ερωτηματολογίου:

A' άξονας: Κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά

- 1) Φύλο
- 2) Ηλικία
- 3) Οικογενειακή κατάσταση
- 4) Εργασιακή εμπειρία
- 5) Τάξη διδασκαλίας
- 6) Περιοχή σχολείου
- 7) Επιστημονικό πεδίο
- 8) Μαθήματα που διδάσκουν στο τρέχον ακαδημαϊκό έτος

B' άξονας: Γενικές ερωτήσεις

Στον άξονα αυτό περιλαμβάνονται 24 ερωτήσεις οι οποίες την άποψη των καθηγητών για τη σημαντικότητα του σχολείου σαν φορέα κοινωνικοποίησης και αντισταθμιστικής αγωγής, τις σχέσεις των καθηγητών με τους μαθητές, τα 15μελή, τους γονείς των μαθητών, το σύλλογο Γονέων του σχολείου. Επιπλέον με αυτά τα ερωτήματα ερευνήσαμε τα βασικότερα προβλήματα ,σύμφωνα με την άποψη, των καθηγητών που έχουν αντιμετωπίσει ή αντιμετωπίζουν, καθώς επίσης και τον τρόπο/τρόπους με τον οποίο αντιδρούν όταν αυτά εμφανίζονται.

Στον ίδιο άξονα, υπάρχει μια κλίμακα που μελετά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές και μια κλίμακα με προβλήματα για τα οποία οι ίδιοι οι καθηγητές θεωρούν ότι έχουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να αντιμετωπίσουν.

Γ' άξονας: Συμβουλευτική Υπηρεσία

Για την χρησιμότητα της συμβουλευτικής υπηρεσίας χρησιμοποιήθηκαν 16 ερωτήσεις οι οποίες περιέγραφαν την στήριξη των μαθητών και των οικογενειών τους, την αντιμετώπιση της ύπαρξης οικογενειακών προβλημάτων. Επιπλέον υπήρξε μια ερώτηση για τυχόν συνεργασία των καθηγητών με άλλους φορείς, προς όφελος

των μαθητών. Κλείνοντας το ερωτηματολόγιο θέσαμε ερώτηση για την υπηρεσία ή τις υπηρεσίες με τις οποίες τυχόν συνεργάστηκαν οι καθηγητές.

5. Επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με ηλεκτρονικό υπολογιστή, μέσω του στατιστικού προγράμματος S.P.S.S.

Γ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

➤ Πίνακας 1: Κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Φύλο	Πλήθος	%
Άνδρας	52	34.7
Γυναίκα	97	64.7
Ηλικία		
25-35 ετών	26	17.3
35-45 ετών	55	36.7
45-55 ετών	59	39.3
55 και άνω	10	6.7
Οικογενειακή κατάσταση		
Έγγαμοι	121	80.7
Άγαμοι	18	12.0
Διαζευγμένοι	11	7.3
Εργασιακή εμπειρία		
κάτω από 5 έτη	17	11.3
5-10 έτη	34	22.7
10-15 έτη	22	14.7
15-20 έτη	25	16.7
20 έτη και πάνω	52	34.7
Τάξη διδασκαλίας ⁴		
A' Γυμνασίου	66	18,8%
B' Γυμνασίου	59	16,8%
Γ' Γυμνασίου	73	20,7%
A' Λυκείου	53	15,1%
B' Λυκείου	48	13,6%
Γ' Λυκείου	53	15,1%
Επιστημονικό πεδίο		
Θετικές επιστήμες	60	40,0
Θεωρητικές επιστήμες	74	49,3
Άλλο	11	7,3

Το δείγμα μας αποτελούνταν από 150 άτομα συνολικά, εκ των οποίων το 65,3% ήταν γυναίκες ενώ το 34,7% άνδρες. Το 76% είναι άτομα ηλικίας 35 έως 55 ετών. Όσο για την οικογενειακή κατάσταση, το 80,7% του συνόλου είναι έγγαμοι, το 12% άγαμοι και το

⁴ Στην κατηγορία αυτή, δόθηκαν πολλαπλές απαντήσεις από τους καθηγητές και γι' αυτό το λόγο το σύνολο ήταν 352 και όχι 150. Μπορεί δηλαδή ένας καθηγητής να διδάσκει σε παραπάνω από μία τάξεις.

7,3% διαζευγμένοι. Το 34,7% έχει εργασιακή εμπειρία από 20 έτη και πάνω, το 11,3% κάτω από πέντε έτη, το 22,7% 5-10 έτη, το 14,7% 10-15 έτη και το υπόλοιπο 16,7% 15-20 έτη. Το 20,7% δήλωσε ότι διδάσκει στην Γ' γυμνασίου. Το 18,8% διδάσκει στην Α' Γυμνασίου, το 16,8% στην Β' Γυμνασίου, το 15,1% στην Α' Λυκείου. Ακόμα το 13,6% διδάσκει στην Β' Λυκείου και το 15,1% των καθηγητών στην Γ' Λυκείου. Τέλος το 49,3% είναι καθηγητές θεωρητικών επιστημών, το 40% καθηγητές θετικών επιστημών και το υπόλοιπο 7,3% είναι καθηγητές άλλων ειδικοτήτων.

➤ Γενικές ερωτήσεις

Πίνακας 2: Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης και αντισταθμιστικής αγωγής

	Όχι και τόσο σημαντικός	Αρκετά σημαντικός	Πολύ σημαντικός
	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης θεωρείτε ότι είναι	3 (2)	19 (12,7)	128 (85,3)
2. Το σχολείο ως φορέας αντισταθμιστικής αγωγής θεωρείτε ότι είναι	6 (4)	57 (38)	77 (51,3)

Το σχολείο σαν φορέας κοινωνικοποίησης χαρακτηρίζεται όχι και τόσο σημαντικός σε ότι αφορά το 2% των καθηγητών. Το 12,7% το χαρακτηρίζει αρκετά σημαντικό και το 5,3% πολύ σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης.

Το σχολείο σαν φορέας αντισταθμιστικής αγωγής χαρακτηρίζεται όχι και τόσο σημαντικός σε ότι αφορά το 4% των καθηγητών. Το 38% το χαρακτηρίζει αρκετά σημαντικό και το 51,3% πολύ σημαντικό.

Συνολικά, αρκετά σημαντικό και πολύ σημαντικό φορέα αντισταθμιστικής αγωγής, χαρακτηρίζει το σχολείο το 89,3% των καθηγητών.

Πίνακας 3: Σχέσεις καθηγητών

	Κακές	Καλές	Μέτριες	Πολύ καλές
	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Τους μαθητές σας		47 (31,3)	2 (1,3)	101 (67,3)

2. Τα 15μελή συμβούλια των μαθητών		73 (48,7)	26 (17,3)	45 (30)
3. Τους γονείς των μαθητών		73 (48,7)	12 (8)	61 (40,7)
4. Το σύλλογο Γονέων του σχολείου	2 (1,3)	69 (46)	18 (12)	52 (34,7)

Οι σχέσεις των καθηγητών με τους μαθητές χαρακτηρίζονται μέτριες μόνο σε ότι αφορά το 1,3% από αυτούς. Το 31,3% τις χαρακτηρίζει καλές ενώ το υπόλοιπο 67,3% τις χαρακτηρίζει πολύ καλές. Συνολικά καλές έως πολύ καλές τις χαρακτηρίζει το 98,4% των καθηγητών.

Οι σχέσεις των καθηγητών με τα 15μελή συμβούλια χαρακτηρίζονται μέτριες σε ότι αφορά το 17,3% από αυτούς. Το 48,7% τις χαρακτηρίζει καλές ενώ το υπόλοιπο 30,0% τις χαρακτηρίζει πολύ καλές. Συνολικά καλές έως πολύ καλές τις χαρακτηρίζει το 78,7% των καθηγητών.

Οι σχέσεις των καθηγητών με τους γονείς των μαθητών χαρακτηρίζονται μέτριες σε ότι αφορά το 8% από αυτούς. Το 48,7% τις χαρακτηρίζει καλές ενώ το υπόλοιπο 40,7% τις χαρακτηρίζει πολύ καλές. Συνολικά καλές έως πολύ καλές τις χαρακτηρίζει το 89,4% των καθηγητών.

Το 1,3% των καθηγητών χαρακτηρίζει τις σχέσεις του με το σύλλογο Γονέων του σχολείου κακές ενώ το 12% τις χαρακτηρίζει μέτριες. Το 46% τις χαρακτηρίζει καλές ενώ το υπόλοιπο 34,7% τις χαρακτηρίζει πολύ καλές. Συνολικά καλές έως πολύ καλές τις χαρακτηρίζει το 80,7% των καθηγητών.

Πίνακας 4: Βασικά προβλήματα μαθητών με τα οποία έχουν έρθει αντιμέτωποι οι καθηγητές και συχνότητα εμφάνισης.

Πρόβλημα	Ποτέ	Σπάνια	Συχνά
	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Επιδόσεις και ενασχόληση με τα μαθήματα	66 (44)	6 (4,0)	78 (52)
2. Βαθμολογία (π.χ. βαθμοθηρία, λάθος εικόνα του μαθητή για την βαθμολόγηση)	146 (97,3)	2 (1,3)	2 (1,3)
3. Προβλήματα συμπεριφοράς (π.χ. νευρική κατάσταση, αδιαφορία, απειθαρχία, ανυπακοή)	32 (21,3)	19 (12,7)	99(66)
4. Βία (λεκτική, σωματική)	109 (72,7)	18 (12)	23 (15,3)
5. Σχέσεις ατόμων της ευρύτερης σχολικής κοινότητας (π.χ. μεταξύ μαθητών, μεταξύ καθηγητών, μαθητών - καθηγητών)	122 (81,3)	12 (8)	16 (10,7)
6. Ρατσισμός	137 (91,3)	5 (3,3)	8 (5,3)

7. Απομόνωση	146 (97,3)	2 (1,3)	2 (1,3)
8. Κοινωνικά προβλήματα (π.χ. οικονομικά, ταξικά)	142 (94,7)	1 (0,7)	7 (4,7)
9. Οικογενειακά προβλήματα (π.χ. ενδοοικογενειακή βία, παραμέληση)	124 (82,7)	9 (6)	17 (11,3)
10. Προσωπικά προβλήματα (υπαρξιακά, σχέσεις με άλλα άτομα)	143 (95,3)	-	7 (4,7)
11. Έλλειψη ενδιαφερόντων / πολιτιστικό επίπεδο	130 (86,7)	1 (0,7)	19 (12,7)
12. Μαθησιακές δυσκολίες	112 (74,7)	4 (2,7)	34 (22,7)
13. Ψυχολογικά προβλήματα (άγχος, κόπωση, χαμηλή αυτοπεποίθηση, αυτοεικόνα, εσωστρέφεια)	130 (86,7)	8 (5,3)	12 (8)
14. Προβλήματα υγείας (π.χ. παχυσαρκία, ατομική υγιεινή)	147 (98)	1 (0,7)	2 (1,3)
15. Χρήση ουσιών (ναρκωτικά, αλκοόλ, κάπνισμα)	144 (96)	3 (2)	3 (2)
16. Παραβατική συμπεριφορά (π.χ. συμμορίες, κλοπές)	140 (93,3)	4 (2,7)	6 (4)
17. Εξωτερική εμφάνιση (π.χ. ντύσιμο)	148 (98,7)	-	2(1,3)
18. Έλλειψη ενδοσχολικού χρόνου	146 (97,3)	1 (0,7)	3 (2)
19. Έλλειψη υποδομών (π.χ. πολυάριθμα τμήματα)	145 (96,7)	1 (0,7)	4 (2,7)

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, τα πέντε βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν συχνότερα οι καθηγητές είναι:

- Προβλήματα συμπεριφοράς (π.χ. νευρικότητα, αδιαφορία, απειθαρχία, ανυπακοή) σε ποσοστό 66% των καθηγητών
- Επιδόσεις και ενασχόληση με τα μαθήματα σε ποσοστό 52% των καθηγητών
- Μαθησιακές δυσκολίες σε ποσοστό 22,7% των καθηγητών
- Βία (λεκτική, σωματική) σε ποσοστό 15,3% των καθηγητών
- Έλλειψη ενδιαφερόντων / πολιτιστικό επίπεδο σε ποσοστό 12,7% των καθηγητών

Πίνακας 5: Τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων που εμφανίζονται σε σχέση με τους μαθητές/ μαθήτριες.

Πρόβλημα	Ναι N (%)	Όχι N (%)
1. Κάνετε απλά παρατήρηση	77 (51.3)	70 (46.7)
2. Ζητάτε από το μαθητή να περάσει έξω από την τάξη	46 (30.7)	101 (67.3)

3. Στέλνετε το μαθητή στο διευθυντή	33 (22.0)	114 (76.0)
4. Του μειώνετε το βαθμό στο τρίμηνο	12 (8.0)	135 (90.0)
5. Το συζητάτε με κάποιο άλλο συνάδελφο ή ακόμα και με το διευθυντή	91 (60.7)	56 (37.3)
6. Το αναφέρετε στο σύλλογο καθηγητών του σχολείου	41 (27.3)	106 (70.7)
7. Μιλάτε με τον ίδιο το μαθητή	132 (88.0)	15 (10.0)
8. Αφιερώνετε συστηματικά χρόνο να συζητήσετε με το μαθητή	87 (58.0)	60 (40.0)
9. Αναπτύσσετε ένα θέμα συζήτησης σχετικά με το πρόβλημα, μέσα στην τάξη	76 (50.7)	71 (47.3)
10. Επικοινωνείτε με τους γονείς του	83 (55.3)	64 (42.7)
11. Τον παραπέμπετε σε κάποιο ειδικό (π.χ. ψυχολόγο)	17 (11.3)	130 (86.7)
12. Θεωρείτε ότι δεν μπορείτε να κάνετε τίποτα	2 (1.3)	145 (96.7)
13. Άλλο	9 (6.0)	137 (91.3)

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα το 88% των καθηγητών, επιλέγει να λύνει τα προβλήματα μιλώντας με τον ίδιο το μαθητή. Το 60.7% το συζητά με κάποιο άλλο συνάδελφο ή τον ίδιο τον καθηγητή ενώ το 58% αφιερώνει συστηματικά χρόνο προκειμένου να συζητήσει με τον ίδιο το μαθητή.

Πίνακας 6: Προβλήματα που, σύμφωνα με την εμπειρία των καθηγητών, θεωρούν ότι αντιμετωπίζουν οι μαθητές και σε τι ποσοστό.

	Κανείς	Κάποιοι	Οι περισσότεροι	Σχεδόν όλοι
Προβλήματα	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Ανεπαρκής σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση)		66 (44,0)	80 (53,3)	2 (1,3)
2. Υπερβολικές φιλοδοξίες διάκρισης	22 (14,7)	115 (76,7)	3 (2,0)	
3. Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος	2 (1,3)	126 (84,0)	14 (9,3)	1 (,7)
4. Εκδηλώσεις βίαιης συμπεριφοράς	32 (21,3)	111 (74,0)		
5. Ανταγωνιστικότητα - Αντιπαλότητα με τους συμμαθητές	17 (11,3)	110 (73,3)	11 (7,3)	2 (1,3)
6. Εκδήλωση έντονης ατομικιστικής συμπεριφοράς	22 (14,7)	96 (64,0)	17 (11,3)	2 (1,3)
7. Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό	3 (2,0)	37 (24,7)	81 (54,0)	17 (11,3)
8. Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις	11 (7,3)	71 (47,3)	45 (30,0)	15 (10,0)

9. Άγχος για τις πανελλαδικές εξετάσεις	6 (4,0)	51 (34,0)	40 (26,7)	30 (20,0)
10. Έλλειψη ελεύθερου χρόνου	8 (5,3)	36 (24,0)	58 (38,7)	38 (25,3)
11. Πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες	3 (2)	56 (37,3)	58 (38,7)	25 (16,7)
12. Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία	23 (15,3)	106 (70,7)	11 (7,3)	4 (2,7)
13. Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές	12 (8,0)	119 (79,3)	9 (6,0)	2 (1,3)
14. Κακή επικοινωνία με τους καθηγητές	6 (4,0)	128 (85,3)	8 (5,3)	2(1,3)
15. Μαθησιακές δυσκολίες (Δυσλεξία, διαταραχές μάθησης κλπ)	1 (,7)	134 (89,3)	11(7,3)	
16. Αρνητικές συμπεριφορές υγείας γενικά	27 (18,0)	98 (65,3)	3(2,0)	
17. Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ)	22 (14,7)	101(67,3)	11 (7,3)	1 (,7)
18. Εθισμός στο κάπνισμα	17 (11,3)	93 (62,0)	24 (16,0)	2 (1,3)
19. Χρήση ναρκωτικών ουσιών	89 (59,3)	34 (22,7)	3 (2,0)	
20. Κατανάλωση αλκοόλ	65 (43,3)	58 (38,7)	5 (3,3)	
21. Ψυχική διαταραχή	58 (38,7)	70 (46,7)		
22. Βλάβη – Αναπηρία	61 (40,7)	62 (41,3)	1 (,7)	
23. Ελλιπής ενημέρωση για σωστή συμπεριφορά σεξουαλικής υγείας	11 (7,3)	48 (32,0)	57 (38,0)	16 (10,7)
24 Προβλήματα στις σχέσεις των δύο φύλων	9 (6,0)	86 (57,3)	31 (20,7)	4 (2,7)
25. Ενδο-οικογενειακά προβλήματα σχέσεων	1 (,7)	106 (70,7)	31 (20,7)	3 (2,0)
26. Οικονομικά προβλήματα	2 (1,3)	96 (64,0)	37 (24,7)	5 (3,3)
27. Γονική παραμέληση	8 (5,3)	130 (86,7)	7 (4,7)	
28. Κακοποίηση από το οικείο περιβάλλον	45 (30,0)	83 (55,3)		
29. Γονική υπερπροστασία	10 (6,7)	109 (72,7)	19 (12,7)	2 (1,3)
30. Αδιαφορία για τα κοινά	5 (3,3)	54 (36,0)	71 (47,3)	10 (6,7)
31. Τα κοινωνικά αδιέξοδά των νέων	4 (2,7)	46 (30,7)	71 (47,3)	10 (6,7)
32. Κρίση αξιών και αρχών	2 (1,3)	50 (33,3)	73 (48,7)	16 (10,7)
33. Αγωνία για το μέλλον	3 (2,0)	50 (33,3)	40 (26,7)	45(30,0)

Σύμφωνα με τις απόψεις των καθηγητών, **οι περισσότεροι** μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα που έχουν να κάνουν με:

- Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό → 54% των καθηγητών
- Ανεπαρκή σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση) → 53,3% των καθηγητών
- Κρίση αξιών και αρχών → 48,7 των καθηγητών
- Αδιαφορία για τα κοινά και κοινωνικά αδιέξοδά → 47,3% των καθηγητών
- Έλλειψη ελεύθερου χρόνου και πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες → 38,7% των καθηγητών

Σχεδόν όλοι οι μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετικά με:

- το άγχος των πανελλαδικών εξετάσεων → 25,3% των καθηγητών

Ακόμα, **κάποιοι** από τους μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα όσον αφορά:

- Μαθησιακές δυσκολίες (Δυσλεξία, διαταραχές μάθησης κλπ) → 89,3% των καθηγητών
- Γονική παραμέληση → 86,7% των καθηγητών
- Κακή επικοινωνία με τους καθηγητές → 85,3% των καθηγητών
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος → 84% των καθηγητών
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές → 79,3% των καθηγητών
- Υπερβολικές φιλοδοξίες διάκρισης → 76,7% των καθηγητών
- Εκδηλώσεις βίαιης συμπεριφοράς → 74% των καθηγητών
- Ανταγωνιστικότητα - Αντιπαλότητα με τους συμμαθητές → 73,3% των καθηγητών
- Γονική υπερπροστασία → 72,7% των καθηγητών
- Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία → 70,7% των καθηγητών
- Ενδο-οικογενειακά προβλήματα σχέσεων → 70,7% των καθηγητών
- Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ) → 67,3% των καθηγητών
- Αρνητικές συμπεριφορές υγείας γενικά → 65,3 των καθηγητών
- Εκδήλωση έντονης ατομικιστικής συμπεριφοράς → 64% των καθηγητών
- Οικονομικά προβλήματα → 64% των καθηγητών
- Εθισμός στο κάπνισμα → 62% των καθηγητών

- Προβλήματα στις σχέσεις των δύο φύλων → 57,3% των καθηγητών
- Κακοποίηση από το οικείο περιβάλλον → 55,3% των καθηγητών
- Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις → 47,3% των καθηγητών
- Ψυχική διαταραχή → 46,7% των καθηγητών
- Βλάβη – Αναπηρία → 41,3% των καθηγητών
- Αγωνία για το μέλλον → 33% των καθηγητών

Πίνακας 7: Προβλήματα για τα οποία οι καθηγητές έχουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να τα αντιμετωπίσουν.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
Προβλήματα	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Ανεπαρκής σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση)	3 (2)	24 (16)	91 (60,7)	27 (18)
2. Υπερβολικές φιλοδοξίες διάκρισης	9 (6)	54 (36)	65 (43,3)	12 (8)
3. Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος	1 (0,7)	25 (16,7)	98 (65,3)	24 (16)
4. Εκδηλώσεις βίαιης συμπεριφοράς	14 (9,3)	44 (29,3)	71 (47,3)	16 (10,7)
5. Ανταγωνιστικότητα - Αντιπαλότητα με τους συμμαθητές	2 (1,3)	39 (26)	86 (57,3)	16 (10,7)
6. Εκδήλωση έντονης ατομικιστικής συμπεριφοράς	3 (2)	45 (30)	76 (50,7)	17 (11,3)
7. Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό	11 (7,3)	70 (46,7)	51 (34)	11 (7,3)
8. Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις	2 (1,3)	35(23,3)	86 (57,3)	20 (13,3)
9. Άγχος για τις πανελλαδικές εξετάσεις	9 (6)	44 (29,3)	64 (42,7)	15 (10)
10. Έλλειψη ελεύθερου χρόνου	50 (33,3)	56 (37,3)	31 (20,7)	3 (2)
11. Πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες	49 (32,7)	60 (40)	24 (16)	4 (2,7)
12. Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία	4 (2,7)	39 (26)	74 (49,3)	24 (16)
13. Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές	-	40 (26,7)	81 (54)	20 (13,3)
14. Κακή επικοινωνία με τους καθηγητές	3 (2)	35 (23,3)	86 (57,3)	20 (13,3)
15. Μαθησιακές δυσκολίες (Δυσλεξία, διαταραχές μάθησης κλπ)	25 (16,7)	76 (50,7)	35 (23,3)	6 (4)
16. Αρνητικές συμπεριφορές υγείας γενικά	40 (26,7)	62 (41,3)	25 (16,7)	7 (4,7)

17. Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ)	52 (34,7)	64 (42,7)	19 (12,7)	7 (4,7)
18. Εθισμός στο κάπνισμα	31 (20,7)	66 (44)	36 (24)	9 (6)
19. Χρήση ναρκωτικών ουσιών	55 (36,7)	55 (36,7)	20 (13,3)	8 (5,3)
20. Κατανάλωση αλκοόλ	51 (34)	55 (36,7)	26 (17,3)	7 (4,7)
21. Ψυχική διαταραχή	79 (52,7)	51 (34)	11 (7,3)	1 (0,7)
22. Βλάβη – Αναπηρία	76 (50,7)	47 (31,3)	14 (9,3)	-
23. Ελλιπής ενημέρωση για σωστή συμπεριφορά σεξουαλικής υγείας	31 (20,7)	62 (41,3)	37 (24,7)	9 (6)
24 Προβλήματα στις σχέσεις των δύο φύλων	16 (10,7)	59 (39,3)	58 (38,7)	6 (4)
25. Ενδο-οικογενειακά προβλήματα σχέσεων	37 (24,7)	66 (44)	34 (22,7)	3 (2)
26. Οικονομικά προβλήματα	69 (46)	52 (34,7)	13 (8,7)	3 (2)
27. Γονική παραμέληση	51 (34)	65 (43,3)	22 (14,7)	2 (1,3)
28. Κακοποίηση από το οικείο περιβάλλον	63 (42)	57(38)	17 (11,3)	3 (2)
29. Γονική υπερπροστασία	36 (24)	70 (46,7)	31 (20,7)	1 (0,7)
30. Αδιαφορία για τα κοινά	9 (6)	68 (45,3)	59 (39,3)	6 (4)
31. Τα κοινωνικά αδιέξοδά των νέων	10 (6,7)	66 (44)	62 (41,3)	2 (1,3)
32. Κρίση αξιών και αρχών	10 (6,7)	60 (40)	63 (42)	9 (6)
33. Αγωνία για το μέλλον	10 (6,7)	59 (39,3)	59 (39,3)	5 (3,3)

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα οι καθηγητές απάντησαν ότι δεν έχουν **καθόλου** τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να τα αντιμετωπίσουν προβλήματα των μαθητών σχετικά με:

- Ψυχική διαταραχή → 52,7% των καθηγητών
- Βλάβη – Αναπηρία → 50,7% των καθηγητών
- Οικονομικά προβλήματα → 46% των καθηγητών
- Κακοποίηση από το οικείο περιβάλλον → 42% των καθηγητών
- Χρήση ναρκωτικών ουσιών → 36,7% των καθηγητών
- Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ) → 34,7% των καθηγητών
- Κατανάλωση αλκοόλ → 34% των καθηγητών

- Έλλειψη ελεύθερου χρόνου → 33,3% των καθηγητών
- Πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες → 32,7% των καθηγητών
- Εκδηλώσεις βίαιης συμπεριφοράς → 9,3% των καθηγητών

Τα προβλήματα για τα οποία απάντησαν ότι κατέχουν λίγες γνώσεις, δεξιότητες, και αρμοδιότητες για να τα αντιμετωπίσουν είναι:

- Μαθησιακές δυσκολίες (Δυσλεξία, διαταραχές μάθησης κλπ) → 50,7% των καθηγητών
- Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό → 46,7% των καθηγητών
- Γονική υπερπροστασία → 46,7% των καθηγητών
- Αδιαφορία για τα κοινά → 45,3% των καθηγητών
- Εθισμός στο κάπνισμα → 44% των καθηγητών
- Ενδο-οικογενειακά προβλήματα σχέσεων → 44 % των καθηγητών
- Τα κοινωνικά αδιέξοδα των νέων → 44% των καθηγητών
- Γονική παραμέληση → 43,3% των καθηγητών
- Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ) → 42,7% των καθηγητών
- Αρνητικές συμπεριφορές υγείας γενικά → 41,3% των καθηγητών
- Ελλιπής ενημέρωση για σωστή συμπεριφορά σεξουαλικής υγείας → 41,3% των καθηγητών

Αρκετές γνώσεις, δεξιότητες και αρμοδιότητες ,σύμφωνα με τις απαντήσεις των καθηγητών, έχουν για την αντιμετώπιση των παρακάτω προβλημάτων:

- Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος → 65,3% των καθηγητών
- Ανεπαρκή σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση) → 60,7% των καθηγητών
- Ανταγωνιστικότητα - Αντιπαλότητα με τους συμμαθητές → 57,3% των καθηγητών
- Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις → 57,3% των καθηγητών
- Κακή επικοινωνία με τους καθηγητές → 57,3% των καθηγητών
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές → 54% των καθηγητών
- Εκδήλωση έντονης ατομικιστικής συμπεριφοράς → 50,7% των καθηγητών

Επιπλέον, υπήρξαν καθηγητές οι οποίοι απάντησαν ότι έχουν **πολλές** γνώσεις, δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να αντιμετωπίσουν προβλήματα όσον αφορά τα εξής:

- Ανεπαρκή σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση) → 18% των καθηγητών
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος → 16 % των καθηγητών
- Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία → 16% των καθηγητών
- Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις → 13,3% των καθηγητών
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές & κακή επικοινωνία με τους καθηγητές → 13,3% των καθηγητών

Πίνακας 8: Πιστεύετε ότι εκτός από τον εκπαιδευτικό σας ρόλο, μέσα στις υποχρεώσεις σας είναι και η συμβουλευτική- στήριξη των μαθητών;

	Πλήθος	%
Ναι	127	84.7
Όχι	14	9.3
Σύνολο	141	94.0
Αναπάντητες	9	6.0
Σύνολο	150	100.0

Το 84,7% των καθηγητών θεωρεί ότι μέσα στις υποχρεώσεις του, πέρα από τον εκπαιδευτικό ρόλο, είναι και η συμβουλευτική-στήριξη των μαθητών. Το υπόλοιπο ποσοστό, 9,3% θεωρεί ότι η συμβουλευτική δεν είναι εντός των υποχρεώσεών του.

Πίνακας 9: Θεωρείτε ότι σχετικά με τα προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα των μαθητών οι απαιτήσεις προς εσάς είναι συχνά υπερβολικές από την πλευρά:

	Ναι	Όχι
	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Των μαθητών	44(29.3)	98 (65.3)
2. Των γονιών	80 (53,3)	64 (42,7)
3. Της κοινωνίας	94 (62,7)	50 (33,3)

Ένα ποσοστό 29,3% θεωρεί ότι οι απαιτήσεις από την πλευρά των μαθητών, είναι υπερβολικές ενώ το υπόλοιπο ποσοστό 65,3% θεωρεί ότι δεν είναι υπερβολικές.

Το 53,3% των καθηγητών απάντησε ότι είναι υπερβολικές οι απαιτήσεις από την πλευρά των γονιών, σε αντίθεση με το 42,7% που απάντησε αρνητικά. Όσον αφορά τις απαιτήσεις της κοινωνίας, το 62,7% των καθηγητών απάντησε ότι είναι, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό 33,3% απάντησε αρνητικά (ότι δηλαδή δεν είναι υπερβολικές οι απαιτήσεις της κοινωνίας).

Πίνακας 10: Συμβουλευτική Υπηρεσία

	Απαραίτητο	Χρήσιμο	Ελάχιστα χρήσιμο	Ανώφελο
	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
1. Προσαρμογή των μαθητών στο σχολικό πλαίσιο	82 (54,7)	53 (35,3)	8 (5,3)	-
2. Ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στη μόρφωση	99 (66)	34 (22,7)	10 (6,7)	1 (0,7)
3. Σχέσεις μεταξύ ομηλίκων	92 (61,3)	47 (31,3)	5 (3,3)	-
4. Συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή	89 (59,3)	44 (29,3)	10 (6,7)	-
5. Σχέσεις καθηγητών- μαθητών	84 (56)	45 (30)	13 (8,7)	-
6. Ομαλή ένταξη μειονοτικών ομάδων	98 (65,3)	39 (26)	6 (4)	-
7. Στήριξη μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες ψυχοκοινωνικές ανάγκες	117 (78)	24 (16)	2 (1,3)	-
8. Επανεένταξη- μείωση της σχολικής διαρροής	87 (58)	46 (30,7)	5 (3,3)	2 (1,3)
9. Επαγγελματικό προσανατολισμό	95 (63,3)	43 (28,7)	6 (4)	1 (0,7)
10. Διαχείριση άγχους	96 (64)	41 (27,3)	3 (2)	1 (0,7)
11. Προβλήματα στις ενδοοικογενειακές σχέσεις	106 (70,7)	33 (22)	3 (2)	3 (2)
12. Οικονομικά ζητήματα	47 (31,3)	58 (38,7)	27 (18)	9 (6)
13. Σχολές γονέων	89 (59,3)	48 (32)	3 (2)	2 (1,3)
14. Ενδογενή προβλήματα της εφηβείας	98 (65,3)	39 (26)	4 (2,7)	2 (1,3)
15. Ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης	93 (62)	43 (28,7)	1 (0,7)	2 (1,3)
16. Ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας	74 (49,3)	60 (40)	9 (6)	1 (0,7)
17. Άλλο:	5 (3,3)	-	-	-

Σύμφωνα με τις απόψεις των καθηγητών, η συμβουλευτική υπηρεσία στο σχολείο είναι **απαραίτητη** για θέματα σχετικά με:

- Στήριξη μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες ψυχοκοινωνικές ανάγκες → 78% των καθηγητών
- Προβλήματα στις ενδοοικογενειακές σχέσεις → 70,7% των καθηγητών
- Ομαλή ένταξη μειονοτικών ομάδων → 65,3 των καθηγητών
- Ενδογενή προβλήματα της εφηβείας → 65,3% των καθηγητών
- Διαχείριση άγχους → 64% των καθηγητών
- Επαγγελματικό προσανατολισμό → 63,3% των καθηγητών

Μια άλλη μερίδα καθηγητών απάντησε ότι η συμβουλευτική υπηρεσία είναι **χρήσιμη** σε ζητήματα που αφορούν:

- Ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας → 40% των καθηγητών
- Οικονομικά ζητήματα → 38,7%
- Προσαρμογή των μαθητών στο σχολικό πλαίσιο → 35,3% των καθηγητών
- Σχέσεις μεταξύ ομηλικών → 31,3% των καθηγητών
- Επανένταξη- μείωση της σχολικής διαρροής → 30,7% των καθηγητών
- Σχέσεις καθηγητών- μαθητών → 30% των καθηγητών
- Συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή → 29,3% των καθηγητών

Ελάχιστα χρήσιμο, απάντησαν οι καθηγητές για θέματα όπως:

- Οικονομικά ζητήματα → 38,% των καθηγητών
- Σχέσεις καθηγητών- μαθητών → 8,7% των καθηγητών
- Ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στη μόρφωση → 6,7% των καθηγητών
- Συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή → 6,7% των καθηγητών

Ανώφελο απάντησαν οι καθηγητές όσον αφορά τα παρακάτω:

- Επανένταξη- μείωση της σχολικής διαρροής → 1,3% των καθηγητών
- Σχολές γονέων → 1,3% των καθηγητών
- Ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης → 1,3% των καθηγητών

Πίνακας 11: Στα πλαίσια της εργασίας σας, έχετε έρθει σε επαφή με άλλους φορείς για συνεργασία, προς όφελος των μαθητών και της σχολικής κοινότητας γενικά

	Πλήθος	%
Ναι	96	64.0
Όχι	52	34.7
Σύνολο	148	98.7
Αναπάντητες	2	1.3
Σύνολο	150	100.0

Το 64% των καθηγητών απάντησε ότι έχει έρθει σε επαφή με άλλους φορείς για συνεργασία, ενώ το 34,7% απάντησε ότι δεν έχει έρθει σε επαφή με άλλους φορείς.

Πίνακας 12: Ποιες υπηρεσίες έχετε επισκεφτεί;

	Ναι	Όχι
	Πλήθος (%)	Πλήθος (%)
Κ.Ε.Δ.Δ.Υ.	80 (53,3)	68 (45,3)
Κ.Ε.Φ.Ο.	4 (2,7)	144 (96)
Κέντρο ψυχικής υγιεινής	34 (22,7)	114 (76)
Κ.Ε.Σ.Α.Ν.	31 (20,7)	117 (78)
Ο.Κ.Α.Ν.Α	20 (13,3)	128 (85,3)
Άλλο	24 (16)	124 (82,7)

Σύμφωνα με τον πίνακα αυτό το 53,3% των καθηγητών (το οποίο είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό), απάντησε ότι έχει απευθυνθεί στο Κ.Ε.Δ.Δ.Υ., για συνεργασία. Το 22,7% των καθηγητών απάντησε ότι έχει απευθυνθεί στο Κέντρο ψυχικής υγιεινής, το 20,7% στο Κ.Ε.Σ.Α.Ν., το 16% σε άλλες υπηρεσίες. Επίσης, το 13,3% του δείγματος απάντησε ότι έχει απευθυνθεί στον Ο.Κ.Α.Ν.Α., ενώ το υπόλοιπο 2,7% απάντησε ότι απαευθύνθηκε στο Κ.Ε.Φ.Ο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έρευνά μας πραγματοποιήθηκε σε σχολεία (γυμνάσια και λύκεια) του Ηρακλείου Κρήτης. Το δείγμα μας αποτέλεσαν 150 άτομα, εκ των οποίων τα περισσότερα ήταν γυναίκες (σε ποσοστό 64,7%). Η ηλικία του δείγματος κυμαίνεται από τα 35 έως τα 55 έτη, ενώ όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση, η συντριπτική πλειοψηφία (80,7%) είναι έγγαμοι. Η εργασιακή εμπειρία των καθηγητών κυμαίνεται στα 20 έτη και πάνω (34,7%), ενώ οι περισσότεροι διδάσκουν στο γυμνάσιο. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματός μας αποτελείται από καθηγητές θεωρητικής κατεύθυνσης (49,3%). Ένα μεγάλο ποσοστό αυτών (85,3%) χαρακτήρισε το σχολείο σαν ένα πολύ σημαντικό φορέα κοινωνικοποίησης. Ομοίως συνέβη και με το σχολείο σαν φορέα αντισταθμιστικής αγωγής (σε ποσοστό 51,3%). Σχετικά με τον τομέα των σχέσεων, (συνολικά) καλές έως πολύ καλές χαρακτηρίζει:

- Τις σχέσεις του με τους μαθητές το 98,4% των καθηγητών.
- Τις σχέσεις του με τα 15μελή συμβούλια το 78,7% των καθηγητών.
- Τις σχέσεις του με τους γονείς των μαθητών το 89,4% των καθηγητών.
- Τις σχέσεις του με το σύλλογο Γονέων το 80,7% των καθηγητών.

Ανάμεσα στα προβλήματα που αναφέρθηκαν, ξεχώρισαν πέντε πιο βασικά που αντιμετωπίζουν συχνότερα (οι καθηγητές) και τα οποία είναι:

- Προβλήματα συμπεριφοράς (π.χ. νευρικότητα, αδιαφορία, απειθαρχία, ανυπακοή)
- Επιδόσεις και ενασχόληση με τα μαθήματα
- Μαθησιακές δυσκολίες
- Βία (λεκτική, σωματική)
- Έλλειψη ενδιαφερόντων/πολιτιστικό επίπεδο

Ο τρόπος που επιλέγουν προκειμένου να επιλύσουν τα προβλήματα που εμφανίζονται είναι, σε μεγάλο ποσοστό (88%), η συζήτηση με τον ίδιο το μαθητή. Επιπλέον, σύμφωνα με τις απόψεις των καθηγητών, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι μαθητές έχουν να κάνουν με:

- Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό
- Ανεπαρκή σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση)
- Κρίση αξιών και αρχών

- Αδιαφορία για τα κοινά και κοινωνικά αδιέξοδα
- Έλλειψη ελεύθερου χρόνου και πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες

Τα προβλήματα για τα οποία έχουν πολλές γνώσεις, δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να τα αντιμετωπίσουν αφορούν:

- Ανεπαρκή σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση)
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος
- Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία
- Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές & κακή επικοινωνία με τους καθηγητές
- Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις

Η συντριπτική πλειοψηφία των καθηγητών (84,7%) υποστηρίζει ότι η συμβουλευτική-στήριξη των μαθητών είναι μέσα στις υποχρεώσεις τους, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 62,7%, θεωρεί ότι η κοινωνία έχει συχνά υπερβολικές απαιτήσεις, σε θέματα που έχουν να κάνουν με τα προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα των μαθητών.

Όσον αφορά τη δημιουργία συμβουλευτικής υπηρεσίας του σχολείου, οι καθηγητές τη χαρακτήρισαν απαραίτητη όσον αφορά θέματα:

- Στήριξης μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες ψυχοκοινωνικές ανάγκες
- Προβλήματα στις ενδοοικογενειακές σχέσεις
- Ομαλής ένταξης μειονοτικών ομάδων
- Ενδογενή προβλήματα της εφηβείας
- Διαχείριση άγχους
- Επαγγελματικού προσανατολισμού

Ακόμα, το 64% αυτών έχει έρθει σε επαφή με φορείς, για συνεργασία προς όφελος των μαθητών, αλλά και της σχολικής κοινότητας γενικότερα. Τέλος, το 53,3% ανέφερε ότι, για τον παραπάνω σκοπό, έχει επισκεφτεί το Κ.Ε.Δ.Δ.Υ. (Κέντρο Διάγνωσης Διαφοροδιαγνώσης και Υποστήριξης).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Μέσω της πτυχιακής μας, θέλαμε να διερευνήσουμε τις απόψεις των καθηγητών όσον αφορά την ύπαρξη συμβουλευτικής υπηρεσίας στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι καθηγητές μπορούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα που παρουσιάζονται εντός του σχολείου (όπως είναι οι επιδόσεις στα μαθήματα, οι μαθησιακές δυσκολίες, η βία). Αντιθέτως, δεν συμβαίνει το ίδιο με τα προβλήματα εκτός σχολείου.

Τονίζεται ακόμα το γεγονός ότι οι απαιτήσεις που έχει η ίδια η κοινωνία για τους καθηγητές, είναι αυξημένες, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται οι ίδιοι (οι καθηγητές) να ασχοληθούν με πιο ενδοοικογενειακά προβλήματα των μαθητών. Για το λόγο αυτό, οι ίδιοι θεωρούν αναγκαία τη δημιουργία συμβουλευτικής υπηρεσίας, η οποία θα υποστηρίζει τους μαθητές σε θέματα:

- ✦ Στήριξης μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες ψυχοκοινωνικές ανάγκες
- ✦ Ενδοοικογενειακών σχέσεων
- ✦ Ομαλής ένταξης μειονοτικών ομάδων
- ✦ Ενδογενών προβλημάτων της εφηβείας
- ✦ Διαχείρισης άγχους
- ✦ Επαγγελματικού προσανατολισμού

Σύμφωνα λοιπόν με όλα τα παραπάνω, και αναλογιζόμενοι κι άλλα ακόμα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν συμβουλευτικές υπηρεσίες στα σχολεία στελεχωμένες από τις ειδικότητες εκείνες (κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι) που θα βοηθήσουν τα παιδιά να έρθουν αντιμέτωποι με τα προβλήματά τους.

Η υπηρεσία αυτή θα απευθύνεται σε μαθητές, καθηγητές αλλά και γονείς. Συγκεκριμένα οι ιδέες που προτείνουμε έχουν να κάνουν, αρχικά, με τη άσκηση της συμβουλευτικής. Όπως έχει αναφερθεί και στην θεωρία της εργασίας μας, η συμβουλευτική είναι αναγκαία, επειδή βοηθά το άτομο να αποκαταστήσει την ψυχική του υγεία, που διαταράσσεται από το περιβάλλον και τις εσωτερικές συγκρούσεις. Η αναγκαιότητά της αυξάνεται ακόμα περισσότερο, όταν οι βασικοί θεσμοί έχουν δεχτεί αλλαγές κι όταν οι ανάγκες έχουν διαφοροποιηθεί και ,σαφέστατα, έχουν αυξηθεί. (Μαλικιώση-Λοϊζου, 1994)

Οι μαθητές λοιπόν, χρειάζονται καθοδήγηση σε θέματα που αφορούν τις επαγγελματικές επιλογές. Η ανεργία επηρεάζει πολύ το ίδιο το άτομο, αλλά και την οικογένειά του. Όταν μάλιστα επρόκειτο για εφήβους που αγωνιούν για το μέλλον τους, η βοήθεια μέσω της συμβουλευτικής είναι απαραίτητη, καθώς η αίσθηση της μη παραγωγικότητας, μπορεί να τους φέρει σε δυσάρεστη ψυχολογική κατάσταση. (Μαλικιώση-Λοϊζου, 1994)

Επιπλέον, είναι απαραίτητο μέσω της υπηρεσίας, να ασκείται συμβουλευτική στους γονείς. Αυτό επειδή πολλές φορές ανησυχούν για τη συμπεριφορά που εμφανίζει το παιδί τους. Όταν δηλαδή ο έφηβος δεν μένει στο σπίτι, κάνει χρήση ουσιών ή φέρεται επικίνδυνα.

(http://www.dhs.vic.gov.au/_data/assets/pdf_file/0008/222659/17-Teenagers-and-Crisis-GRE.pdf) Επίσης, σύμφωνα με τον Αναστασόπουλο (1998, στον Τάκη, 2004) οι γονείς περνούν μια περίοδο πένθους του ρόλου τους, όπως την χαρακτηρίζει, κατά τη διάρκεια της από-ιδανικοποίησης από τα έφηβα παιδιά τους. Αυτό συμβαίνει επειδή τα παιδιά παύουν να εξαρτώνται από τους γονείς, όπως μέχρι πρότινος συνέβαινε. Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναφερθεί ότι αν η διάρκεια της από-ιδανικοποίησης είναι μεγάλη, οι έφηβοι θα δυσκολευτούν να ανεξαρτητοποιηθούν. (Αναστασόπουλος, 1998 στον Τάκη, 2004)

Η συμβουλευτική θα πρέπει να γίνεται ακόμα και με τους καθηγητές, για το λόγο ότι είναι οι αποδέκτες των προβλημάτων που σχετίζονται με τους μαθητές. Άλλωστε, σύμφωνα με την Μαλικιώση-Λοϊζου (1994), τα προβλήματα που εμφανίζονται στο σχολείο (μείωση των γνώσεων, ηθική ανάπτυξη των μαθητών, βία, απειθαρχία) αποτελούν αντανάκλαση των προβλημάτων που υπάρχουν μέσα στην ίδια την κοινωνία.

Άλλες προτάσεις που έχουμε να κάνουμε, σχετίζονται με την συνεργασία με άλλες υπηρεσίες για την πρόληψη-αντιμετώπιση περιστατικών του σχολείου. Εδώ θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ακόμα την αντιμετώπιση μαθησιακών δυσκολιών που μπορεί να αντιμετωπίζουν ορισμένοι από τους μαθητές. Πολύ σημαντική είναι ακόμα η αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας. Βάσει έρευνας που διεξήχθη από τη UNICEF (2001), η ένταξη των μεταναστών παρεμποδιζόταν από την ξενοφοβία που εκδήλωναν τόσο οι εκπαιδευτικοί, όσο και οι έλληνες γονείς. (Πρωτονοταρίου, 2009)

Τέλος, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητη η προσπάθεια προσαρμογής μαθητών με αναπηρία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνική

- Ανδρεαδάκης, Ν., Καΐλα, Μ., Ξανθάκου, Γ., Τσαμπαρλή- Κιτσαρά, Α., Φιλίππου και Χρίστου, Κ. (1998) «*Η σχολική αποτυχία. Από την «οικογένεια» του σχολείου στο «σχολείο» της οικογένειας*». επιμ. Μαρία Καΐλα, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ασκητής, Θ. (1997) «*Σεξ: ο μύθος, τα προβλήματα και η προσέγγιση του σήμερα*» Αθήνα : Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος
- Βλαχόπουλος Σ., Γεωργούλας Α., Ιντζασίλογλου Ν., Κάλφας Α. και Μπρίκα Ε. (1998), «*Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου*», Ο.Ε.Δ.Β.
- Βοσνιάδου, Σ. (1995) «*Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας*» επιμ. Βοσνιάδου, Σ. , Μετάφραση: Χουρτζαμάνογλου, Έλση, Αθήνα: Gutenberg
- Βουιδάσκης, Β. (1999), «*Η μαθητική διαρροή ως μορφή του κοινωνικού αποκλεισμού*». Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γιαβρίμης, Π., Παπάνης, Ε. και Ρουμελιώτου, Μ. (2007) Θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης Μυτιλήνη: [χ.ό.]
- Ευστράτιος Παπάνης, Μυρσίνη Ρουμελιώτου., Μυτιλήνη:[χ.ο.], 2007
- Ζαχαρενάκης, Κ.(1992) «*Αντισταθμιστική Αγωγή*» Αθήνα: [χ.ο.]
- Καζάζη, Μ. (1993) «*Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Κοινωνικοποίηση και εκπαίδευση*» Εκδόσεις: Έλλην
- Κουρκούτας, Η. (2001) «*Η ψυχολογία του εφήβου: θεωρητικά ζητήματα και κλινικές περιπτώσεις*», Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα: 2001

- Κωνσταντίνου Χ.(1998) «Σχολική πραγματικότητα και κοινωνικοποίηση του μαθητή» Αθήνα, Εκδόσεις: Gutenberg
- Μαλικιώση-Λοϊζου, Μ. (1994) «Συμβουλευτική ψυχολογία» Β' Έκδοση, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Νομικού, Χ. (2004) «Εφηβεία: Η ηλικία της επανάστασης» Αθήνα, Εκδόσεις: Λιβάνη
- Ντολτό, Φ. και Ντολτό- Τολίτς, Κ. (1993) «Έφηβοι: προβλήματα και ανησυχίες» μετάφραση: Ιωάννα Παπαγιάννη, Αθήνα: Πατάκη
- Ξωχέλλης, Π. (1984). «Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος: μια έρευνα για την αυτοαντίληψη και τις στάσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών» Θεσσαλονίκη: εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Πυργιωτάκης Ι. (1984) «Κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικές Ανισότητες» Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Πατερέκα Χ.(1986). «Βασικές έννοιες των Pierre Bourdieu και Jean-Claude Passeron σε θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης». Θεσσαλονίκη: εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη.
- Σημειώσεις από την παρουσίαση της εισήγησης στην ημερίδα της 12/12/2000 στο ΤΕΙ Ηρακλείου. Καλαντζή- Αζίζι Α., Χαρίλα Ν. (2000) «Η σημασία της συμβουλευτικής στην ανώτατη εκπαίδευση. Συμβουλευτικό κέντρο για φοιτητές πανεπιστημίου Αθηνών δομή και λειτουργία»
- Σταμέλος, Γ. (1999). «Τα Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα. Καταβολές – Παρούσα κατάσταση – Προοπτικές» Αθήνα: Gutenberg
- Σημειώσεις από σεμινάριο του Κ.Ε.Θ.Ε.Α. με θέμα τις εξαρτήσεις

- Τάτσης, Ν. (1992) «Κοινωνιολογία-Κοινωνική οργάνωση και πολιτισμικές διεργασίες» Αθήνα: Οδυσσέας
- Τζανή, Μ. (1988) «Σχολική επιτυχία. Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας» Β' Έκδοση, Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα 1988
- Τσαούσης, Δ. (1999) «Η Κοινωνία του Ανθρώπου. Εισαγωγή στην κοινωνιολογία» Εκδόσεις: Gutenberg
- Φίλιας Β. (1994) «Όψεις της διατήρησης και της μεταβολής του κοινωνικού συστήματος». Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη
- Φράγκος Χ.(1985) Βασικές Παιδαγωγικές Θέσεις Αθήνα:Gutenberg
- Χασάπης, Ι. (1980) «Ψυχολογία της προσωπικότητας» Β' Έκδοση, Εκδόσεις: Στέφανος Βασιλόπουλος, Αθήνα: 1980

B. Ξενόγλωσση

- Bright futures (2001) Adolescence (11- 21 years) A journey from childhood to adult life http://www.brightfutures.org/TipSheets/pdf/ad_color.pdf [access: 17/7/2009]
- Eder, D. and Kawecka – Nenga, S. (2003) “Socialization in Adolescence” (Chapter 7) [access: 17/10/2009]
- Greenfield, M., Subrahmanyam, K. & Tynes B. (2004) “Constructing sexuality and identity in an online teen chat room” Applied Developmental Psychology 25 p. 651–666
- Kupersmidt. J. B., A Coie, J. D. (1990). “Preadolescent peer status, aggression and school adjustment as predictors of externalizing problems in adolescence.” *Child Development*, 6, p.1350-1362.

- Ticha M., Hospesova A., (2006) “*Qualified pedagogical reflection as a way to improve mathematics education.*” *Journal of mathematics teachen education.*”
- Steinberg, L. (2001) “*Socialization in Adolescence*” Elsevier Science Ltd. 2001, p.p. 14513- 14516 [access: 17/7/2009]
- Zani, B (1991) “*Male and female patterns in the discovery of sexuality during adolescence*”. *Journal of Adolescence* 1991, 14, p.163-178

Γ. Ηλεκτρονικές πηγές

- Αναγνωστόπουλος, Δ και Σίνη, Α. (χ.χ.) Εφηβεία
<http://www.childmentalhealth.gr/Wc43ab41ba1585.htm> [access: 5/5/2010]
- Βασιλειάδης, Γ. (2004) Οι Στόχοι της Συμβουλευτικής - Ψυχοθεραπευτικής Παρέμβασης http://www.iatronet.gr/article.asp?art_id=151 [access: 5/5/2010]
- Γραφείο Διασύνδεσης Σπουδών και Σταδιοδρομίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Απαντήσεις σε μερικές συνηθισμένες ερωτήσεις σχετικά με τη συμβουλευτική
http://web.cc.uoa.gr/skf/problhmata/faq_front.html [access: 23/10/2009]
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών *Υπηρεσίες για φοιτητές - Μονάδα Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης*
http://psychpar.lesxi.uoa.gr/stud_serv_gr.htm [access: 21/10/2009]
- Η σεξουαλικότητα των εφήβων
<http://health.in.gr/parents/Article.asp?ArticleId=19063&CurrentTopId=19044&IssueTitle=%C3%EF%ED%E5%DF%F2-%D0%E1%E9%E4%E9%DC>
[access: 26/10/2009]
- Η Υπηρεσία Συμβουλευτικής του Ιονίου Πανεπιστημίου
<http://www.ionio.gr/career/simbouleyiki/contents.html#1> [access: 23/10/2009]

- Ινστιτούτο Ψυχικής και σεξουαλικής υγείας, Δρ. Ασκητής, Θ. (χ.χ.) Εφηβεία <http://www.askitis.gr/index.php/site/topicshow/efibeal/> [access: 26/10/2009]
- Καλαντζοπούλου, Α. (χ.χ.) Εφηβεία <http://www.psychotherapy.com/about.html> [access: 5/5/2010]
- Κάτσικας, Χ (2009) Ο διάλογος για τα συστήματα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση 30 χρόνια πανελλαδικές η ίδια ιστορία: ταξικοί φραγμοί, αμάθεια, φροντιστήρια. http://www.alfavita.gr/artra/art26_1_09_1002.php [access: 5/5/2010]
- Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία του Τ.Ε.Ι. Αθήνας http://www.teiath.gr/social_service/ [access: 21/10/2009]
- Λακασάς, Α. (2007) Η βαθμοθηρία στιγματίζει τους μαθητές -Κυνηγώντας το άριστα από τις γυμνασιακές τάξεις χάνουν το παιχνίδι της πραγματικής μάθησης, σύμφωνα με έρευνα του ΕΚΚΕ. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_30/12/2007_253769 [access: 5/5/2010]
- Medlook (2001) Οι έφηβοι, το αλκοόλ και τα ναρκωτικά http://www.medlook.net/article.asp?item_id=290 [access: 23/10/2009]
- Πρωτονοταρίου, Σ. (2009) Πολυπολιτισμικότητα και ελληνικό σχολείο: ένα παράδειγμα. Βήμα ιδεών, τεύχος 6/3/2009 <http://www.132grava.net/node/281> [access: 5/5/2010]
- Παπάνης, Ε. (2008) Παιδική και εφηβική κατάθλιψη http://www.iatronet.gr/article.asp?art_id=6269 [access: 19/7/2009]
- Τάκης, Ν. (2004) Η αντίδραση των γονέων στην εφηβεία http://www.iatronet.gr/article.asp?art_id=158 [access: 5/5/2010]

- Τζιλιάνου, Σ. (2008) Συμβουλευτική θεραπεία http://www.e-pafi.gr/component/option,com_frontpage/Itemid,1/ [access: 5/5/2010]
- Τσαούση, Α. (2006) Κοινωνικοποίηση <http://www.phs.uoa.gr/~ahatzis/SGH05.pdf> [access: 20/10/2009]
- Υπουργείο Παιδείας δια βίου μάθησης και θρησκευμάτων «Το Έργο των Συμβουλευτικών Σταθμών» http://www.ypepth.gr/el_ec_page976.htm [access: 23/10/2009]
- Χωρίς συγγραφέα (2007) Η κατάθλιψη στους έφηβους: Αιτίες και συμπτώματα http://medlook.net/article.asp?item_id=2496 [access: 28/6/2009]
- U.S. Department of Education (2002) Helping your child through early adolescents <http://www.ed.gov/parents/academic/help/adolescence/adolescence.pdf> [access: 17/7/2009]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Με το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί θέλουμε να διερευνήσουμε τις απόψεις των Καθηγητών για την αναγκαιότητα ύπαρξης Συμβουλευτικού Υπηρεσίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Είναι πολύ σημαντικό για μας, να απαντήσετε με ειλικρίνεια σε όλες τις ερωτήσεις. Σας επισημαίνουμε ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα όποια στοιχεία συλλεχθούν, θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τις ανάγκες της ερευνάς μας. Επιπλέον δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο που θα διαθέσετε για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Με εκτίμηση,
οι σπουδαστές
του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
Αθηναίου Μελίτα
Γιαννακός Παναγιώτης
Ζέρβα Πολυξένη

A. Δημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο : Άνδρας Γυναίκα
2. Ηλικία : 25- 35 35-45 45- 55 55 και πάνω
3. Οικογενειακή κατάσταση: Έγγαμος/-η Άγαμος/-η Διαζευγμένος/-η
4. Εργασιακή εμπειρία: κάτω από 5 έτη 5-10 έτη 10-15 έτη 15-20 έτη
20 έτη και πάνω
5. Τάξη διδασκαλίας: Α' Γυμνασίου Β' Γυμνασίου Γ' Γυμνασίου
Α' Λυκείου Β' Λυκείου Γ' Λυκείου
6. Ποιο είναι το επιστημονικό σας πεδίο;
.....
7. Ποια μαθήματα διδάσκετε το τρέχον ακαδημαϊκό έτος;
.....
.....
8. Σε ποια περιοχή βρίσκετε το σχολείο σας;.....

B. Γενικές ερωτήσεις

1.

	Πολύ σημαντικός	Αρκετά σημαντικός	Όχι και τόσο σημαντικός
1. Το σχολείο ως φορέας κοινωνικοποίησης θεωρείτε ότι είναι			
2. Το σχολείο ως φορέας αντισταθμιστικής αγωγής θεωρείτε ότι είναι			

2. Πώς θα αξιολογούσατε τις σχέσεις σας με:

	Πολύ καλές	Καλές	Μέτριες	Κακές
1. Τους μαθητές σας				
2. Τα 15μελή συμβούλια των μαθητών				
3. Τους γονείς των μαθητών				
4. Το σύλλογο Γονέων του σχολείου				

3. Αναφέρετε, στηριζόμενος/- η στη μέχρι τώρα εκπαιδευτική εμπειρία σας, πέντε βασικά προβλήματα μαθητών με τα οποία έχετε έρθει αντιμέτωπος/-η και την συχνότητα εμφάνισης τους:

Προβλήματα	Σπάνια	Κάθε μήνα	Κάθε βδομάδα	Καθημερινά
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

4. Με ποιο τρόπο αντιμετωπίζετε τα προβλήματα (που αναφέρατε στην παραπάνω ερώτηση) που εμφανίζονται σε σχέση με τους μαθητές/ μαθήτριες;

1. Κάνετε απλά παρατήρηση
2. Ζητάτε από το μαθητή/ μαθήτρια να περάσει έξω από την τάξη
3. Στέλνετε το μαθητή/ μαθήτρια στον διευθυντή/ διευθύντρια
4. Του μειώνετε το βαθμό στο τρίμηνο
5. Τα συζητάτε με κάποιο άλλο συνάδελφο ή ακόμα και το διευθυντή
6. Το αναφέρετε στο σύλλογο καθηγητών του σχολείου
7. Μιλάτε με τον ίδιο τον μαθητή/ μαθήτρια
8. Αφιερώνετε συστηματικά χρόνο να συζητήσετε με τον μαθητή
9. Αναπτύσσετε ένα θέμα συζήτησης σχετικά με το πρόβλημα μέσα στην τάξη
10. Επικοινωνείτε με τους γονείς του
11. Τον/ την παραπέμπετε σε κάποιο ειδικό (π.χ. ψυχολόγο)
12. Θεωρείτε ότι δεν μπορείτε να κάνετε τίποτα
13. Άλλο.....

5. Από την εμπειρία σας ποια από τα παρακάτω προβλήματα θεωρείτε ότι αντιμετωπίζουν οι μαθητές και σε τι ποσοστό;

Προβλήματα	Κανείς	Κάποιοι	Οι περισσότεροι	Σχεδόν όλοι
1. Ανεπαρκής σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση)				
2. Υπερβολικές φιλοδοξίες διάκρισης				
3. Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος				
4. Εκδηλώσεις βίαιης συμπεριφοράς				
5. Ανταγωνιστικότητα - Αντιπαλότητα με τους συμμαθητές				
6. Εκδήλωση έντονης ατομικιστικής συμπεριφοράς				
7. Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό				
8. Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις				
9. Άγχος για τις πανελλαδικές εξετάσεις				
10. Έλλειψη ελεύθερου χρόνου				
11. Πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες				
12. Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία				
13. Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές				
14. Κακή επικοινωνία με τους καθηγητές				
15. Μαθησιακές δυσκολίες (Δυσλεξία, διαταραχές μάθησης κλπ)				
16. Αρνητικές συμπεριφορές υγείας γενικά				
17. Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ)				
18. Εθισμός στο κάπνισμα				
19. Χρήση ναρκωτικών ουσιών				
20. Κατανάλωση αλκοόλ				
21. Ψυχική διαταραχή				
22. Βλάβη – Αναπηρία				
23. Ελλιπής ενημέρωση για σωστή συμπεριφορά σεξουαλικής υγείας				
24 Προβλήματα στις σχέσεις των δύο φύλων				
25. Ενδο-οικογενειακά προβλήματα σχέσεων				
26. Οικονομικά προβλήματα				

Προβλήματα	Κανείς	Κάποιοι	Οι περισσότεροι	Σχεδόν όλοι
27. Γονική παραμέληση				
28. Κακοποίηση από το οικείο περιβάλλον				
29. Γονική υπερπροστασία				
30. Αδιαφορία για τα κοινά				
31. Τα κοινωνικά αδιέξοδά των νέων				
32. Κρίση αξιών και αρχών				
33. Αγωνία για το μέλλον				
34. Άλλο:				
35. Άλλο:				
36. Άλλο:				

6. Ποια από τα παρακάτω προβλήματα θεωρείτε ότι έχετε τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και την αρμοδιότητα να αντιμετωπίσετε:

Προβλήματα	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
1. Ανεπαρκής σχολική επίδοση (π.χ. χαμηλή επίδοση, κακοί βαθμοί, αδιαφορία για μάθηση)				
2. Υπερβολικές φιλοδοξίες διάκρισης				
3. Μη αποδεκτή συμπεριφορά την ώρα του μαθήματος				
4. Εκδηλώσεις βίαιης συμπεριφοράς				
5. Ανταγωνιστικότητα - Αντιπαλότητα με τους συμμαθητές				
6. Εκδήλωση έντονης ατομικιστικής συμπεριφοράς				
7. Δυσκολίες στον επαγγελματικό προσανατολισμό				
8. Άγχος για τις ενδο-σχολικές εξετάσεις				
9. Άγχος για τις πανελλαδικές εξετάσεις				
10. Έλλειψη ελεύθερου χρόνου				
11. Πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες				
12. Μη αποδοχή της πολύ-πολιτισμικότητας στα σχολεία				
13. Μη αποδεκτή συμπεριφορά προς τους καθηγητές				
14. Κακή επικοινωνία με τους καθηγητές				
15. Μαθησιακές δυσκολίες (Δυσλεξία, διαταραχές μάθησης κλπ)				
16. Αρνητικές συμπεριφορές υγείας γενικά				

Προβλήματα	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ
17. Προβλήματα διατροφής (π.χ. ψυχογενής βουλιμία, ανορεξία, πολυσαρκία, κακή διατροφή κλπ)				
18. Εθισμός στο κάπνισμα				
19. Χρήση ναρκωτικών ουσιών				
20. Κατανάλωση αλκοόλ				
21. Ψυχική διαταραχή				
22. Βλάβη – Αναπηρία				
23. Ελλιπής ενημέρωση για σωστή συμπεριφορά σεξουαλικής υγείας				
24. Προβλήματα στις σχέσεις των δύο φύλων				
25. Ενδο-οικογενειακά προβλήματα σχέσεων				
26. Οικονομικά προβλήματα				
27. Γονική παραμέληση				
28. Κακοποίηση από το οικείο περιβάλλον				
29. Γονική υπερπροστασία				
30. Αδιαφορία για τα κοινά				
31. Τα κοινωνικά αδιέξοδα των νέων				
32. Κρίση αξιών και αρχών				
33. Αγωνία για το μέλλον				
34. Άλλο:				
35. Άλλο:				
36. Άλλο:				

7. Πιστεύετε ότι εκτός από τον εκπαιδευτικό σας ρόλο, μέσα στις υποχρεώσεις σας είναι η συμβουλευτική- στήριξη των μαθητών

Ναι Όχι

Αν ναι / όχι γιατί;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Θεωρείτε ότι σχετικά με τα προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα των μαθητών οι απαιτήσεις προς εσάς είναι συχνά υπερβολικές από την πλευρά:

	Ναι	Όχι
1. Των μαθητών		
2. Των γονιών		
3. Της κοινωνίας		

Γ. Συμβουλευτική Υπηρεσία

1. Πόσο χρήσιμη θα θεωρούσατε τη δημιουργία μιας Συμβουλευτικής Υπηρεσίας στο χώρο του σχολείου που θα υποστήριζε τους μαθητές σε θέματα όπως:

	Απαραίτητο	Χρήσιμο	Ελάχιστα χρήσιμο	Ανώφελο
1. Προσαρμογή των μαθητών στο σχολικό πλαίσιο				
2. Ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στη μόρφωση				
3. Σχέσεις μεταξύ ομηλίκων				
4. Συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή				
5. Σχέσεις καθηγητών- μαθητών				
6. Ομαλή ένταξη μειονοτικών ομάδων				
7. Στήριξη μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες ψυχοκοινωνικές ανάγκες				
8. Επανάταξη- μείωση της σχολικής διαρροής				
9. Επαγγελματικό προσανατολισμό				
10. Διαχείριση άγχους				
11. Προβλήματα στις ενδοοικογενειακές σχέσεις				
12. Οικονομικά ζητήματα				
13. Σχολές γονέων				
14. Ενδογενή προβλήματα της εφηβείας				
15. Ανάπτυξη προγραμμάτων πρόληψης				

	Απαραίτητο	Χρήσιμο	Ελάχιστα χρήσιμο	Ανώφελο
16. Ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας				
17. Άλλο:				
18. Άλλο:				
19. Άλλο:				

2. Στα πλαίσια της εργασίας σας, έχετε έρθει σε επαφή με άλλους φορείς για συνεργασία, προς όφελος των μαθητών και της σχολικής κοινότητας γενικά;

Ναι Όχι

3. Αν ναι, σε ποιά/ ποιές από τις παρακάτω υπηρεσίες;

1. Κ.Ε.Δ.Δ.Υ.

2. Κ.Ε.Φ.Ο.

3. Κέντρο ψυχικής υγιεινής

4. Κ.Ε.Σ.Α.Ν.

5. Ο.Κ.Α.Ν.Α.

6. Άλλο: .....

Σας ευχαριστούμε θερμά!